

**SUOMEN KIELEN JA KOTITYÖPALVELUOPINTOJEN INTEGROINTI-
KÄYTÄNTEET AMMATILISESSA SUOMI TOISENA KIELENÄ
-OPETUKSESSA KOTITYÖPALVELUJEN AMMATTITUTKINNOSSA**

Maisterintutkielma

Sanna Astikainen

Suomen kieli

Kieli- ja viestintätieteiden laitos,

Jyväskylän yliopisto

2017

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Sanna Astikainen	
Työn nimi – Title Suomen kielen ja kotityöpalveluopintojen integrointikäytännöt ammatillisessa suomi toisena kielenä -opetuksessa kotityöpalvelujen ammattitutkinnossa	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Joulukuu 2017	Sivumäärä – Number of pages 52 s. + liitteet
Tiivistelmä – Abstract <p>Maisterintutkielmassani käsittelen suomen ja kotityöpalveluopintojen sisältöjen integrointia suomen ja kotityöpalvelujen opinnoissa ammatillisessa S2-opetuksessa. Tavoitteenani on selvittää, kuinka suomea ja kotityöpalveluopintoja integroidaan ja mihin sillä pyritään. Laadullinen tutkimukseni sijoittuu toisen kielen pedagogiikan tutkimuskenttään.</p> <p>Työni teoriatausta nojautuu erilaisiin integroidun opetuksen määritelmiin, CLIL-näkökulmiin sekä konstruktivismiin, sosiokonstruktivismiin ja joihinkin kielikäsitteisiin. Aineistoni koostuu kahdesta haastattelusta ja yhdestä täydentävästä viestistä. Keräsin aineistoni temahaastattelua käyttäen yhdeltä suomenopettajalta ja kotityöpalvelujen opettajalta. Analysoin aineistoni teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä.</p> <p>Tuloksista ilmenee opettajien käsittävän integroinnin muun muassa suomen yhdistämiseksi laajempiin kokonaisuuksiin, opettajien väliseksi yhteistyöksi ja oppilaan tukemiseksi. Kieltä ja sisältöä integroidaan muun muassa erilaisten sisältöteemojen ja sanaston avulla. Haasteiksi mainitaan esimerkiksi ajan puute. Yksi ajankäyttöön liittyvä haaste on myös integroinnin kehittämiskohde: yhteinen suunnittelu-aika. Integroinnilla pyritään muun muassa pureutumaan kulttuurisiin asioihin ja vahvistamaan kielitaitoa. Johtopäätöksenä on, että integrointi on monisyistä. Tuloksia voi hyödyntää muun muassa ammatillisesti suuntautuneen S2-pedagogiikan kehittämisessä.</p>	
Asiasanat – Keywords maahanmuuttajat, CLIL, näyttötutkinnot, suomi toisena kielenä, integroitu opetus	
Säilytyspaikka – Depository Kieli- ja viestintätieteiden laitos, suomen kieli	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KIELEN JA SISÄLLÖN INTEGROINTI	5
3 YHTEISKUNNALLINEN VIITEKEHYS	6
3.1 Näyttötutkinto ja kotityöpalvelujen ammattitutkinto	6
3.2 Muita käsitteitä	8
4 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	9
4.1 CLIL	9
4.2 Opetuksen integrointi	10
5 AINEISTO JA MENETELMÄT	13
6 ANALYYSI	16
6.1 Integrointi opettajien käsityksissä ja toiminnassa	16
6.2 Ammatilliset sisältöteemat osana S2-opetusta	20
6.3 Sisällön havainnollistaminen ja yksinkertaistaminen	25
6.4 Sanasto	30
6.5 Integroinnin haasteita ja kehittämiskohteita	35
6.6 Integroinnin tavoitteet	42
7 PÄÄTÄNTÖ	45
7.1 Tulokset	45
7.2 Pohdinta ja arviointi	46
LÄHTEET	50

LIITE 1

LIITE 2

1 JOHDANTO

Tutkimusten mukaan kielen ja sisältöopintojen integroinnilla on mahdollista tukea maahanmuuttajaopiskelijoita niin ammatillisissa opinnoissa kuin ammatillisen kielen oppimisessa (ks. esim. Kaivola 2012). Opetus- ja kulttuuriministeriö mainitsee maahanmuuttajien koulutuspolkuja ja integrointia käsittelevissä raporteissaan (2016 ja 2017) yhtenä toimenpideesitykseksenä mahdollistaa jousto tutkintoon johtavan koulutuksen vaatimasta kielitaitotasosta B1.1, koska ainoastaan suunnilleen neljännes kotoutumiskoulutuksen käyneistä saavuttaa kyseisen tason. Lisäksi ehdotetaan suomen tai ruotsin opettamista opintojen aikana sekä ohjauksellisen tuen vahvistamista. Kielen opetusta integroidaan sekä muuhun opetukseen että opetukseen työpaikalla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016: 28; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017: 30.)

Näyttötutkintoon valmentavassa koulutuksessa tätä kielitaitovaatimusta ei kuitenkaan ole. Sen osana on mahdollista tarjota opintoja, jotka parantavat valmiuksia opiskelussa. Opinnot sisältävät esimerkiksi kielellistä tukea (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017: 17). Kielellisen tuen lisäksi tutkimuksissa mainitaan myös motivaatio. Kelan ja Kompan (2011: 174) mukaan kielen oppimisessa käytetyt teemat on hyvä liittää työelämään, koska työelämässä pärjääminen motivoi merkittävästi työikäisiä kehittämään kielitaitoaan. Tutkimus liittyi ammatilliseen koulutukseen.

Käsittelen maisterintutkielmassani yhtäältä nimenomaan opintojen osaksi liitettyä, integroitua suomen opetusta mutta myös ammattiaineen tunneilla tapahtuvaa kielen ja ammatitiopintojen kytkemistä toisiinsa. Tutkimuskohteenani ovat eräässä ammatillisessa oppilaitoksessa kotityöpalvelujen ammattitutkintoon kehitetyt suomen kielen ja kotityöpalveluopintojen sisältöjen integrointikäytännöt ammatillisessa suomi toisena kielenä (S2) -opetuksessa opettajien näkökulmasta. Kotityöpalvelut kuuluvat näyttötutkintoihin (ks. luku 3.1). Lähestyn aihetta seuraavin tutkimuskysymyksin:

- (1) Kuinka ammatillisessa S2-opetuksessa integroidaan suomea ja kotityöpalvelujen opintoja?
- (2) Mihin integroinnilla pyritään?

Laadullinen ja empiirinen tutkimukseni sijoittuu toisen kielen pedagogiikan tutkimuskenttään. Laajempaan kontekstiin kielen ja sisällön integroinnille on soveltava kielentutkimus. Tutkimukseni liittyy myös kasvatustieteeseen, koska käsittelen opetuksen integroinnin ilmiötä myös yleisellä tasolla. Yleisesti ottaen kielen ja oppiainesisältöjen integrointia on tut-

kittu runsaasti vieraiden kielten näkökulmasta (Content And Language Integrated Learning, CLIL) (ks. esim. Berger 2016). CLIL-näkökulmaa on hyödynnetty myös toisen kielen opettamisen tutkimuksissa englannin näkökulmasta (Lorenzo & Dalton-Puffer 2016). Myös suomen kielen integrointia eri oppiainesisältöihin äidinkielenään suomea puhuvien näkökulmasta on tutkittu jonkin verran ilman CLIL-näkökulmaa (ks. esim. Rajander 2015) sekä käsitelty opettajien kuvauksissa integrointikokemuksistaan (ks. Takala & Tarkoma 2004 toim.; Takala & Tarkoma 2014 toim.). Oman tutkimukseni kannalta aihetta on lähimmin käsitellyt Joutsen, jonka vuonna 2010 ilmestynyt maisterintutkielma käsitteli suomi toisena kielenä -opetuksen ja yhteiskuntatiedon integrointia kotoutumiskoulutuksessa, jossa CLIL on huomioitu.

Suomen ja kotityöpalveluopintojen sisältöjen integroinnin tutkiminen on aiheena ajankohtainen ensinnäkin, koska integroinnilla voidaan tukea maahanmuuttajaopiskelijoita esimerkiksi ammatillisissa opinnoissa, ja edellä mainituissa Opetus- ja kulttuuriministeriön raporteissa integrointia kehoitettiin vahvistamaan. Kuisman (2001: 8) mukaan ammatillisia opintoja tukevat erityisjärjestelyt ovat monesti tarpeellisia, koska tavoitteet maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ammatillisissa opinnoissa ovat samat kuin muillakin opiskelijoilla siitä huolimatta, että kielitaito voi olla puutteellinen. Toinen syy tutkimukseni ajankohtaisuudelle on tarve kehittää työelämälähtöistä kielenopetusta. Virtasen (2017: 85) mukaan korkeakoulussa ongelmaksi muodostuu, että kielten opettajat eivät monestikaan ole asiantuntijoita esimerkiksi terveydenhuollon alalla ja on mahdollista, että terveydenhuoltoalan opettajat eivät pidä itseään kielen opettajina. Kuukka (2009: 17) kuitenkin mainitsee, että koulun tulisi olla kielitietoinen sen oppilaiden ollessa kaksi- tai monikielisiä: sekä luokan- ja aineenopettajat että ensikielenään suomea puhuvat oppilaat voivat kokea olevansa suomen kielen opettajia. Virtanen (2017: 85) toteaa myös, että kielikoulutuksen saamiseksi työelämälähtöisemmäksi tarvitaan suomen opetuksen ja ammattiaineiden opetuksen integrointia. Kielen ja sisällön integrointimenetelmien tuntemiselle on siis tarvetta kielitietoisuuden lisäämiseksi, olkoonkin, että tutkimukseni on tehty näyttötutkintojen eikä korkeakoulun kontekstissa.

Tutkimusaiheestani tekee ajankohtaisen myös sen vähäinen käsittely kielen ja sisällön integrointitutkimuksissa S2-näkökulmasta. Havaintojeni mukaan kielen ja sisällön integrointia on joko käsitelty tai vain sivuttu kyseisestä näkökulmasta ainoastaan muutamissa tutkimuksissa, kuten aiemmin mainitsemassani Joutsenen (2010) tutkimuksessa. Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksessa on myös julkaistu esimerkiksi opiskelijoiden raportteja laitoksen kurssien yhteydessä tehdyistä opetuskokeiluista, joissa on yhdistetty suomea muihin oppiaineisiin ja siten toteutettu opetusta kielitietoisesti. Tällainen on esimerkiksi Räsänen ja Kan-

kaan (2013) raportti suomen ja tietotekniikan integroinnista. Laaksonen (2015) on tutkinut kielen ja sisällön integrointia kandidaatintutkielmassaan, jossa hän on käsitellyt ammatillisessa koulutuksessa integroidussa ryhmässä opiskelevien S2-opiskelijoiden sekä heidän opettajansa eriyttämiskokemuksia ja integroinnin vaikutuksia opetukseen. Pääosin tässä integrointi käsitetään ryhmään integroitumisena, mutta tutkimuksessa on yhtymäkohtia myös omaan tutkimukseeni. Kieltä ja sisältöjä on sivuttu S2-näkökulmasta ammatillisessa koulutuksessa, mutta havaintojeni perusteella näyttötutkinnot ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Tutkimukseni siis täyttää kyseistä tutkimusaukkoa tutkimuskentässä.

Olen kiinnostunut kielen ja sisällön integroinnista myös omien työharjoittelukokemukseni vuoksi: suoritin suomi toisena kielenä -työharjoitteluni eräässä ammatillisessa oppilaitoksessa, jossa integrointia suomen ja kotityöpalveluopintojen välillä tehtiin runsaasti. Kehittäakseni itseäni opettajana kiinnostuin tuolloin eri integrointimahdollisuuksista ja siitä, kuinka integrointia yleisestikin tehdään suomen kielen opettajana, mutta myös ammattiaineen opettajan näkökulma kiinnosti. Haluankin syventää tietouttani integroinnista tämän tutkimuksen avulla. Alkualettamukseni on, että kieli on jatkuvasti läsnä suomi toisena kielenä -tunneilla mutta myös kotityöpalvelujen tunneilla. Vuoden 2004 Perusopetuksen opetussuunnitelmassa mainitaan suomen kielen olevan S2-opiskelijalle sekä opiskelun kohde että sen väline koko opiskelun ajan ja että kieltä opitaan kaikkien oppiaineiden tunneilla. S2-opetuksen edellytyksenä on sekä yhteissuunnittelu että opettajien välinen yhteistyö. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: 62.)

Integrointi mainitaan maahanmuuttajien opiskelun tukemisen yhteydessä. Tarkoitukseni on kuvailla erilaisia tapoja huomioida yhtä aikaa sekä kieli että ammattiaines sisältö nimenomaan siitä näkökulmasta, että kielen ja sisällön integroinnin tarkoituksena on tukea opiskelijaa ja että suomi toisena kielenä -opiskelijalle mahdollisuus suomen oppimiseen on koko ajan läsnä. Opiskelija on tekemisissä suomen kielen kanssa muun muassa sekä opiskelumateriaaleja käyttäessään että kaikessa muussa tunneilla tapahtuvassa toiminnassa. Olen kuitenkin rajannut tutkimukseni käsittämään pääosin opettajien toimintaa tunneillaan siten kuin he itse sitä erittelevät. En käsittele esimerkiksi kielen ja sisällön integrointia opetussuunnitelmassa tai materiaaleissa, koska muutoin tutkimuksestani tulisi liian laaja ja monitahainen.

Tutkielmani koostuu seitsemästä pääluvusta. Johdannon jälkeen luvussa 2 esittelen yhden tutkimaani ilmiötä koskevan tutkimuksen. Tämän jälkeen luvussa 3 käsittelen työni yhteiskunnallisen viitekehyksen, minkä jälkeen luvussa 4 kuvaan tutkielmani teoreettista viitekehystä. Luku 5 sisältää kuvauksen aineistosta ja menetelmistä, ja 6. luvussa analysoin aineis-

toa. Viimeinen luku sisältää tulokset, johtopäätöksiä, tutkimuksen luotettavuuden arviointia sekä pohdintaa jatkotutkimusmahdollisuuksista.

2 KIELEN JA SISÄLLÖN INTEGROINTI

Kielen ja sisällön integrointia on tutkittu S2-näkökulmasta vain vähän. Johdannossa viittasin Joutsenen tutkimukseen, joka käsitteli eri oppilaitoksissa kotouttamiskoulutuksessa tehtävää yhteiskuntatiedon opetuksen integrointia suomi toisena kielenä -opetukseen. Kyseinen tutkimus on ollut mallina omalle tutkimukselleni. Joutsen vertaili integrointia eri oppilaitoksissa. Pääkysymyksenä oli, kuinka yhteiskuntatiedon opetus toteutetaan kotoutumiskoulutuksessa. Tutkielman aineisto kerättiin kotoutumiskoulutuksesta kahdesta eri yksiköstä. (Joutsen 2010: 3, 4.) Tutkimukseen osallistui kaksi opiskeluryhmää. Etnografisen, laadullisen, deskriptiivisen ja vertailevan tutkimuksensa aineiston Joutsen keräsi observoinnilla, johon sisältyi opetukseen osallistuminen, lomakekyselyllä sekä opettajien ja opiskelijoiden haastatteluilla. Lomakekysely sisälsi taustatietojen kysymisen lisäksi kaksi kirjallista tehtävää (kolmeen avoimeen kysymykseen vastaamisen sekä termien yhdistämisen) sekä piirtämistehtävän. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja. (Joutsen 2010: 4, 39–41.) Kyselylomakkeiden analysointiin Joutsen käytti Ad hoc -menetelmää, kun taas tunneilta keräämiensä havaintomuisiinpanojen analysointiin hän ei käyttänyt mitään teoreettista lähestymistapaa, koska hän käytti muistiinpanojaan kyselylomakkeiden ja haastatteluiden ohessa rakentaessaan luokkahuoneiden todellisuutta. Haastattelut analysoitiin teorian ohjaamaa sisällönanalyysiä käyttäen. (Joutsen 2010: 44, 46, 47, 48.)

Tulosten mukaan yhteiskunnallisia aiheita käsitellään opiskelussa opiskelijoiden kysymysten tai tiedon tarpeen kautta. Yhteiskuntatiedon opetus integroidaan suomen kieleen sisältöinä. Opettajat käyttävät autenttista materiaalia, kuten selkouutisia, joiden kieli on yksinkertaistettua. Opettajien mukaan yhteiskuntatieto on väline kielenopetukseen, mutta painotus vaihteli: toisinaan kieli oli väline sisältöä opiskeltaessa. Opiskelijoiden haastatteluista ilmeni, että yhteiskuntaa kuvattiin nimillä laki, säännöt, kulttuuri ja yhteisöllisyys. Koulutusta korostettiin. Piirroksissa sen sijaan yhteiskunta kuvattiin henkisenä tilana, ympäristönä, luontona sekä valtiona. Opettajat halusivat opiskelijoiden näkevän yhteiskunnan juuri edellä mainitulla tavalla. Haastattelun osallistujat pitivät kielitaitoa kuitenkin kotoutumiskoulutuksen tärkeimpänä päämääränä. (Joutsen 2010: 80, 81.)

3 YHTEISKUNNALLINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa esittelen työni kannalta yhteiskunnalliseen taustaan liittyvät tärkeimmät käsitteet. Tarkastelen ensin yleisesti näyttötutkinnon käsitettä, minkä jälkeen siirryn käsittelemään kotityöpalvelualaa, maahanmuuttaja-käsitettä sekä ammatillista S2-opetusta.

3.1 Näyttötutkinto ja kotityöpalvelujen ammattitutkinto

Maahanmuuttajalle näyttötutkinto soveltuu monestikin hyvin (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016: 18). Opetushallitus (2016: 97) määrittelee näyttötutkinnon yhtäältä ammatilliseksi perustutkinnoksi ja toisaalta ammatti- tai erikoisammattitutkinnoksi; näyttötutkinnot eivät ole riippuvaisia ammatin hankkimistavasta. Näyttötutkintojen avulla aikuiset saavat mahdollisuuden ammattitaitonsa joustavaan osoittamiseen tai sen uudistamiseen tai ylläpitämiseen. Mikäli työtehtävät vaihtuvat, näyttötutkinnon avulla voi hankkia uuden ammatin. Näyttötutkinnot, tai siihen kuuluva osaamisala, koostuvat vähintään yhdestä pakollisesta ja yhdestä valinnaisesta tutkinnon osasta. (Opetushallitus 2016: 14.) Ammatillisessa perustutkinnossa on kyse sekä laajojen ammatillisten perusvalmiuksien osoittamisesta ammatin eri työtehtäviin että erikois-
tuneemmasta osaamisesta ja työelämässä vaadittavasta ammattitaidosta ainakin yhdellä osa-
alueella. Ammatillinen perustutkinto on mahdollista tehdä myös ammatillisessa peruskoulu-
tuksessa. Ammattitutkinnossa on kyse kohdennetusta ja syvällisestä työelämän tarpeista läh-
tevästä osaamisen osoittamisesta. Osaaminen on syvempää perustutkintoon verrattuna tai
kohdentuu suppeampiin työtehtäviin. Myös erikoisammattitutkinnossa on kyse työelämän
tarpeista lähtevän osaamisen osoittamisesta, mutta se on syvällistä ammatin hallintaa tai
osaaminen on monialaista. (Opetushallitus 2016: 14.)

Näyttötutkintojärjestelmä kehitettiin vuonna 1994, jolloin säädettiin sekä ammattitutkin-
tolaki (306/1994) että sitä täydentävä asetus (308/1994). Sekä laki ammatillisesta aikuiskoulu-
tuksesta (631/1998) että asetus otettiin käyttöön 1.1.1999. Ammatillisessa aikuiskoulutukses-
sa käytettävään lainsäädäntöön on tehty uudistuksia esimerkiksi vuosina 2006, 2010 ja 2015.
(Opetushallitus 2016: 11.) Esimerkiksi valtioneuvoston asetus ammatilliseen aikuiskoulutuk-
seen liittyvästä henkilökohtaistamisesta (794/2015) tuli voimaan 1.8.2015.

Opetushallituksen (2016: 11) mukaan keskeisiä periaatteita näyttötutkintojärjestelmässä
on ensinnäkin kolmikantayhteistyö, joka tarkoittaa tiivistä yhteistyötä työnantajien, työnteki-
jöiden ja opetusalaan edustavien välillä muun muassa silloin, kun päätetään tutkintorakentees-
ta, tutkinnon perusteita tehtäessä tai näyttötutkintojen suunnittelu-, järjestämis- ja arviointi-

vaiheessa. Toinen periaate on tutkintojen riippumattomuus siitä, kuinka ammattitaito on hankittu. Kolmantena Opetushallitus mainitsee, että joko tutkinto tai sen osa suoritetaan tutkintotilaisuuksissa. Neljäs periaate on henkilökohtaistaminen. Se tarkoittaa koulutuksen järjestäjälle, tai eräissä tapauksissa näyttötutkinnon järjestäjälle, kuuluvaa tehtävää, josta on säädetty laissa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. (Opetushallitus 2016: 95.)

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto on näyttötutkinto. Näyttötutkinnossa on kyse siitä, että osaaminen näytetään käytännön työtehtävissä, toiminnassa ja tutkintotilaisuuksissa. Näyttötutkinto on suoritettu, kun tutkinnon perusteissa mainitut osaamistavoitteet on suoritettu hyväksytysti. (Opetushallitus 2013: 7.) Opetushallituksen julkaisemasta esitteestä (2010: 3) ilmenee, että kotityöpalvelujen ammattitutkinto kuuluu Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan tutkintojen ryhmään. Maahanmuuttajia ja muita kieli- ja kulttuuriryhmien edustajia koskevat näyttötutkinnossa samat vaatimukset ammattitaidon suhteen kuin muitakin, jotka tekevät kyseisen tutkinnon. Ammattitaitoa arvioitaessa kielitaidon puutteet eivät saa vaikuttaa heikentävästi. (Opetushallitus 2016: 131.)

Kotityöpalvelu-tutkinnon suorittamiseen tarvitaan yksi pakollinen (Kotisiivouspalvelujen tuottaminen) ja kaksi valinnaista osaa, jotka kaikki on suoritettu hyväksytyin arvosanoin. Vaihtoehtoja valinnaisiksi tutkinnon osiksi ovat Avustamis- ja asiointipalvelujen tuottaminen, Kodin tekstiili- ja vaatehuoltopalvelujen tuottaminen, Kodin ruokapalvelujen tuottaminen, Pihan- ja puutarhanhoitopalvelujen tuottaminen, Yrittäjänä toimiminen tai osa jostain muusta ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta. Kyseisen tutkinnon suorittaneen henkilön työpaikkana voi toimia joko asiakkaan koti tai kodinkaltainen laitos. Työtehtäviin on mahdollista kuulua esimerkiksi kodin siivoamista, tekstiilien ja vaatteiden huoltamista sekä avustamista. (Opetushallitus 2013: 11.)

Esimerkiksi Kotisiivouspalvelujen tuottamisen arvioinnin kriteereissä mainitaan asiakaslähtöistä toimintaa arvioitaessa, että tutkintoa suorittavan on selvitettävä sekä kohteen palvelusopimuksen sisältö että asiakkaan tarpeet oma-aloitteisesti ja asiakaslähtöisesti (Opetushallitus 2013: 13). Palvelusopimuksen sisältö sekä asiakkaan toiveet on ymmärrettävä. Tehtävissä, joita kotityöpalvelutyöntekijä kohtaa työssään, kielellä on siis suuri merkitys.

3.2 Muita käsitteitä

Keskeisiä käsitteitä tutkielmassani näyttötutkinnon ja kotityöpalvelujen ammattitutkinnon lisäksi ovat maahanmuuttaja sekä ammatillinen S2-opetus. Martikainen, Saari ja Korkiasaari (2013: 32) määrittelevät maahanmuuttajan maahan tulleeeksi ulkomaalaiseksi, mutta sisällyttävät määritelmään myös maahan takaisin palaavat suomalaiset ja heidän jälkeläisensä, jotka ovat syntyneet ulkomailla. Tutkimuksessani määrittelen maahanmuuttajan nimenomaan Suomeen tulleeeksi ulkomaalaiseksi.

Tutkielmani keskittyy maahanmuuttajille suunnattuun ammatilliseen S2-opetukseen. Kompan, Jäppisen, Hervan ja Hämäläisen (2014: 7) mukaan ammatillisen S2-opetuksen sisällöt tulevat kielen opiskelijoiden ammattialoilta. Tätä näkökulmaa seuraten sisällytän ammatilliseksi S2-opetuksiksi S2-tuntien lisäksi myös ammattiopettajan antaman opetuksen, jossa S2-opiskelijat ovat yhdessä suomea äidinkielenään käyttävien opiskelijoiden ryhmässä.

4 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tämän tutkimuksen keskeisiin käsitteisiin kuuluvat opetuksen integrointi sekä kielen ja sisällön integrointi. Maisterintutkielmani teoreettinen viitekehys ei muodostu yhdestä tietystä teoriasta, vaan se on yhdistelmä kolmesta elementistä. Yhtäältä siihen kuuluvat tietyt oppimiskäsitykset, konstruktivismi ja sosiokonstruktivismi, jotka ovat perustana kaikelle integrointiin liittyvälle tässä tutkimuksessa. Sivuan myös kielikäsitteitä. Sekä CLIL että opetuksen integrointi jakavat käsitykseni mukaan tietyt yhteisiä näkemyksiä tai periaatteita, kuten esimerkiksi tietyt käsitykset oppimisesta ja kielestä, motivaatioon liittyvistä seikoista, opettajien välisestä yhteistyöstä, autenttisista materiaaleista sekä ajatuksen eri lähteistä tulevien tiedonsirpaleiden kokonaisuudeksi yhdistämisestä.

4.1 CLIL

Coyle, Hood ja Marsh määrittelevät käsitteen CLIL (Content and Language Integrated Learning) opetukselliseksi lähestymistavaksi, jossa sisältöä ja kieltä sekä opetetaan että opitaan vieraalla kielellä. Tällöin ei keskitytä pelkästään kieleen tai sisältöön. Kyseessä ei ole uusi kielen tai sisällön opettamisen muoto, vaan CLIL yhdistää molemmat. (Coyle - Hood & Marsh 2010: 1.) Liljan ja Vaaralan (2015: 54) mukaan oppiaines sisältöjen opiskelu toisella kielellä on oppimistilanteena osin samankaltainen kuin CLIL-opetuksessa. Erona on kieliympäristö: S2-opiskelijat käyttävät suomea koulun lisäksi sen ulkopuolella, kun taas CLIL-opetuksessa opetuskieli eroaa muun ympäristön kielestä. Tässä tutkimuksessa maahanmuuttajat oppivat suomea ja kotityöpalveluopintojen sisältöjä suomen avulla ja heidän kielellinen ympäristönsä koostuu kaikesta oppilaitoksen kielellisestä toiminnasta kuten myös vapaa-ajan toiminnoista.

Coylen ym. (2010: 28) mukaan sisältö-sanankäytön merkitys CLIL-kontekstissa on riippuvainen opetusinstituutiosta. Sisältö voi vaihdella opetussuunnitelman sisällöistä projekteihin, jotka yhdistävät opetussuunnitelman eri näkökulmia. Omassa tutkimuksessani opetussisällöt tulevat oppilaitoksen kotityöpalvelualan opetussuunnitelmasta, joka perustuu kotityöpalvelujen näyttötutkimuksen perusteisiin. Coyle ym. (2010: 42) kuitenkin lisäävät, että sisältöaines ei ole vain tiedon ja taitojen omaksumista, vaan myös oppijan oman tiedon ja ymmärryksen luomista sekä taitojen kehittämistä.

Sosiokonstruktivistinen lähestymistapa oppimiseen keskittyy vuorovaikutteisuuteen, välittymiseen ja opiskelijajohtoiseen oppimiseen. Tarvitaan sekä oppilaiden ja opettajien välistä vuorovaikutusta ja tuettua oppimista. Tukea voivat antaa esimerkiksi opettaja tai oppilaat.

Coyle ym. (2010: 32 - 33) viittaavat Savignonin (2004) artikkeliin, jossa kuvataan kommunikatiivisen kielen periaatteita. Yksi periaatteista on kielen käsittäminen välineeksi ja se, että tavoitteena on sekä kielen käyttö että sen oppiminen. Nämä periaatteet ovat relevantteja myös tässä tutkimuksessa. Maahanmuuttajillekin kieli on väline sisältöjen oppimiseen, ja he pyrkivät sekä oppimaan että käyttämään kieltä.

Dufvan, Sunin, Aron ja Salon (2011: 113) mukaan formalistisessa lähestymistavassa korostetaan järjestystä ja kielijärjestelmän kuvaamista. Tällöin ei huomioida esimerkiksi kieltä toiminnan työkaluna, joka heidän mukaansa liittyy funktionalismiin, kun keskitytään muodon sijasta merkityksiin tai kielen toimintaan.

4.2 Opetuksen integrointi

Määriteltyäni kielen, sisällön sekä kielikäsitteitä on tarpeen vielä määritellä ikään kuin tutkielmani kattokäsitteitä: opetuksen integrointia. Takala (2004) on kuvaillut integrointikäsitteen eri käyttöyhteyksiä. Hänen mukaansa integroinnin käsite on ollut runsaasti esillä niin pedagogiikkaa kuin koulutustakin käsittelevässä keskustelussa, jolloin aiheena on ollut erityisopetuksen ja erityisoppilaiden integrointi perusopetukseen. Integraatio liittyy myös maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen sekä tietotekniikkaan ja talouselämään. (Takala 2004: 14 - 15.) Jo yleisellä tasolla integrointi-käsite on sekä merkityksiltään että pedagogiikassa laaja-alainen.

Koska jo yksistään integroimisen käsitteen määrittelemineen on haastavaa, sitä on myös opetuksen integroinnin käsitteellistäminen ilmiönä. Tukeudun Takalan (2004: 15) määritelmään, jossa integrointi nähdään eri aineiden tietovirtojen mukauttamiseksi siten, että syntyy yksi kokonaisuus. Se muodostuu sekä kielestä, esim. ammattisanoista ja ammatissa vaadittavista tekstilajeista, että ammatitiedosta, eli ammatin käytännön puolesta, kuinka esimerkiksi yleissivous tehdään. Aaltonen (2003) on koonnut yhteen opetuksen integroinnin määritelmiä. Aaltosen mukaan integraatiosta käytävää keskustelua vaikeuttavat kasvatustieteellisen kirjallisuuden monet käsitteet integraatiolle ja toisaalta päällekkäisetkin integraatio-määritelmät. Runsaan käsitelmäärän lisäksi integraation ilmiön laajuutta lisää integraation mieltäminen joko muodollisen koulutuksen sisäiseksi ilmiöksi, kuten luokka-asteiden tai aineiden välillä tapah-

tuvaksi, tai ilmiöksi, joka ottaa mukaan muodollisen koulutuksen, oppijan elämän sekä yhteiskunnan. (Aaltonen 2003: 54.)

Aaltonen kuvaa väitöskirjassaan opetuksen integraatiota tyyppien, pedagogisten mallien ja lähestymistapojen näkökulmista referoiden integrointiin liittyvää lähdekirjallisuutta. Aaltonen mukaan yksi tapa integraation määrittämiseksi on jakaa se tyyppipareihin ja kuvata toteutusta pedagogisina malleina. **Horizontaalinen** ja **vertikaalinen integraatio** on käsiteparina hyvin yleinen. (Aaltonen 2003: 54.) Vertikaalisessa integroinnissa seurataan sitä, kuinka kyseinen oppiaine etenee luokalta toiselle, kun taas horisontaalisessa integroinnissa oppiaineiden rajat ylittyvät ja liitetään yhteen toisiinsa kuuluvia asioita. Tällä tavalla muodostuu laajoja kokonaisuuksia eri oppiaineista. (Sovelius-Sovio 1992: 33.)

Aaltonen (2003: 57) mukaan tutkimustulokset osoittavat, että **tiimiopetusta** voi pitää myös integraation muotona. Sen suppeimmassa muodossa kyse on opettajien yhteissuunnittelusta: vastuu suunnittelusta jaetaan ja opettajat opettavat aiheet omille ryhmilleen. Tiimiopetuksessa on laajimmillaan kyse yhdessä tehtävästä suunnittelusta, opettamisesta sekä yhteisestä arvioinnista. Siihen kuuluvat myös keskustelu ja vertaispalaute opetustilanteen jälkeen.

Integroinnissa rakennetaan tietoa yhdessä. Integroinnin tavoitteena on näkökulmia limitäten saada aikaan sekä kokonaisvaltaista oppimista että osaamista. (Takala 2014: 38.) Takalan mukaan opetuksen integrointi pohjaa konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen sekä uudistavan oppimisen teoriaan, joka kytkee integroinnin psykologis-toiminnalliseen näkökulmaan. Hän jatkaa, että uudistavan oppimisen teoriassa oppiminen on merkityksen antoa. Tässä prosessissa tulkitaan aikaisempia kokemuksia, ja kyseistä tulkintaa käytetään, kun uutta merkitystä rakennetaan. Tavoitteena toiminnallis-psykologisessa näkökulmassa on kehittää ajattelua kokemuksellisissa oppimistilanteissa. Tietoa prosessoidaan aktiivisesti, ja tässä äidinkieli on tärkeä väline. Äidinkielen opetuksessa on mahdollista sekä puhua että kirjoittaa ammattiin liittyvistä kysymyksistä, ja samalla mahdollistuu myös kielen keinojen harjoittelu ja tutkiminen. (Takala 2014: 38.) Vaikka Takala viittaa suomea äidinkielenään opiskeleviin, edellä sanottu pätee myös maahanmuuttajiin: koska he opettelevat suomea, he joutuvat kiinnittämään kieleen eri tavoin huomiota. Uudistavan oppimisen teorian lisäksi Takala mainitsee integroidun oppimisen liittyvän myös konstruktivismiin. Oppiminen nähdään sekä tilanteisiin sidottuna että sosiaalisena toimintana. Oppija tiedostaa tavoitteensa ja myös kontrolloi omaa oppimistaan. (Takala 2014: 38.) Integroinnissa niin puhutut kuin kirjoitetutkin tekstit liitetään niille kuuluviin konteksteihin (Tarkoma 2004: 7).

Tarkoma (2004: 6, 7) mainitsee integrointia voitavan tehdä monin tavoin. Pienimmillään integrointi on **ammattiaineen sisällön käsittelyä äidinkielen tunnilla**. Myös **aikaa ja paikkaa** voi integroida, jolloin äidinkielen tunti pidetään esimerkiksi työsalissa.

Aaltonen (2003: 62) on koonnut aiempien empiiristen tutkimusten avulla jaottelun sekä opetuksen integraatioon että tiimiopetukseen liittyvistä kontekstitekijöistä. Hänen mukaansa ne on mahdollista jakaa opettajan ulkoisiin ja opettajakohtaisiin kontekstitekijöihin. Aaltosen (2003: 62) mukaan opettajan ulkoiseen kontekstiin kuuluvat esimerkiksi organisaatioon liittyvät seikat, kuten **taloudelliset resurssit opetuksessa** sekä **fyysiset puitteet**, ja opetussuunnitelmaan liittyvät tekijät, kuten sen rakenteeseen liittyvät seikat. Takala mainitsee integroinnin haasteeksi myös **heterogeeniset opetusryhmät**, joissa oppilailla on esimerkiksi eri oppimistyytlejä, eri tapoja tiedon prosessointiin, oppimisvaikeuksia tai ryhmässä on maahanmuuttajia. Opettajan on käytettävä opetuksessaan keinoja, joilla taataan erilaisten oppijoiden oppiminen. Maahanmuuttajaopiskelijoiden **kielitaito** vaihtelee runsaasti. Tällöin opettajan täytyy löytää opetuksen eriyttämiskeinoja sekä hyödyntää monipuolisia opetusmenetelmiä sekä vaihtoehtoisia oppimistehtäviä, jotta maahanmuuttajat voisivat saavuttaa samoja tavoitteita kuin suomenkieliset opiskelijat. (Takala 2004: 12 - 14.)

Takalan (2004: 15) mukaan yksi integroinnin este on myös **oppilaitoskulttuurin tukemattomuus yhteistyössä**. Lukujärjestykset voidaan tehdä siten, että oppiaineiden teemalliset kokonaisuudet jätetään huomiotta, kun tunteja sijoitetaan ja jaksotetaan. Taustalla on opettajien **tiedon puute** eri oppiaineiden sisällöistä. Näin kokonaiskuva siitä, kuinka oppiaineiden sisällöt voisivat tukea toisiaan, jää muodostumatta niin opettajille, esimiehille kuin oppilaitoksen johdolle. Opetussuunnitelmien tunteminen on siis tärkeää yhteisten kiinnostustenkohteiden löytämiseksi.

Näkemykseni mukaan integroinnin määrittäminen tietovirtojen mukauttamiseksi yhdeksi kokonaisuudeksi kattaa kaikki ne integroidun opetuksen määritelmät, joita edellä olen käsitellyt: siinä käsitellään oppiainerajoja sekä mahdollistetaan integroinnin käsittäminen myös pidempikestoiseksi kuin yksittäisenä sisältöteemana tapahtuvaksi. Kokonaisuus-käsite kuvaa myös kielen ja sisällön integrointia. Se kattaa myös integroinnin ammattiaiheiden käsittelynä suomen tunneilla. Luvussa 6 perehdyn siihen, kuinka kieli, jota käytetään välineenä, ja sisältö, jota tulisi oppia, muodostavat yhden yhtenäisen kokonaisuuden.

5 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimukseni on laadullinen. Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan laadullisten tutkimusten tavoitteena ei ole tehdä tilastollisia yleistyksiä, vaan tavoitteena on pyrkiä ilmiön tai tapahtuman kuvaukseen. Tämän vuoksi on tärkeää, että tutkittavat tietävät tutkittavasta ilmiöstä niin paljon kuin mahdollista tai heillä on kokemuksia siitä. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 85.) Koska olen kiinnostunut kielen ja kotityöpalvelujen sisältöjen integroinnista ilmiönä, tutkimuksen toteuttaminen laadullisena on minulle itsestään selvä valinta. Haastattelemillani opettajilla on sekä käytännön kokemusta että tietoa tutkimastani ilmiöstä, koska he ovat sen kanssa tekemisissä opettaessaan omaa oppiainettaan päivittäin.

Yleisimmät tavat kerätä aineistoa laadullista tutkimusta varten ovat kysely, haastattelu, havainnointi sekä erilaisten dokumenttien avulla hankittu tieto. Se, käytetäänkö menetelmiä vaihtoehtona, rinnakkain vai yhdistellen, riippuu tutkittavasta ongelmasta ja resursseista tutkimuksen tekemiseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 71.) Keräsin aineistoni haastattelemalla Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009: 205) mukaan yksi haastattelun eduista on käyttää sitä tutkittaessa aihetta, joka on vielä hieman tuntematon ja jonka suhteen on hankalaa tietää ennalta, mihin vastaukset suuntautuvat. Koska suomen kielen ja kotityöpalvelujen oppiainesiältöä koskevaa tutkimusta ei vielä ole, haastattelu antaa hyvän mahdollisuuden saada tästä alueesta perustietoa. Tuomen ja Sarajärven (2009: 73) mukaan haastattelun etu on myös joustavuus, koska haastattelijä voi toistaa kysymyksen, oikaista väärinkäsityksen, selvittää ilmauksiaan sekä keskustella haastateltavansa kanssa.

Aineistoni koostuu kahden eräässä ammatillisessa oppilaitoksessa työskentelevän opettajan haastatteluista sekä yhdestä jälkikäteen lähetetystä viestistä. Tiedustelin syksyllä 2015 sähköpostitse heidän kiinnostustaan osallistua tähän tutkimukseen. Sain molemmilta opettajilta kirjalliset suostumukset tutkimukseen osallistumisesta. Yksilöllisyyden suojaamiseksi olen muuttanut haastateltavien nimet. Toinen opettajista, Maria, on suomen kielen opettaja, joka opettaa sekä maahanmuuttajia että äidinkielenään suomea puhuvia. Toinen haastateltava, Elina, on kotityöpalvelujen opettaja.

Tekemäni haastattelut ovat teemahaastatteluja. Teemahaastattelun idea on, että kysymykset voidaan esittää eri järjestyksessä tai muotoilla eri tavoin, mutta käsiteltävät aiheet ovat samat (Ruusuvoori & Tiittula 2005: 11). Haastatteluteemoina (ks. liite 1) minulla olivat esimerkiksi opettajien käsitykset integroinnista sekä suomen kielen integrointi opetuksessa, jossa pääsin integroinnin käytännön tasolle. Yksi teema oli myös kielen ja kotityöpalveluopintojen

sisällön integroinnin tuki opiskelijalle. Kotityöpalvelujen opettajan haastattelussa otin lisäteemaksi vielä erikseen kielen ja ammattiaineen. Tämän teeman avulla minun oli mahdollista vielä taustoittaa opettajan käsityksiä kielestä, mikä konkretisoi kielen käsitettä sekä minulle että haastateltavalleni haastattelun seuraavia teemoja silmällä pitäen. Koska kotityöpalvelujen opettajaa voi pitää oman alansa opettajana (ks. Kuukka 2009), kyseisen teeman käsittely taustoittaa hieman myös tätä näkökulmaa.

Valitsin teemahaastattelun, koska integrointi-käsitteen abstraktiuden vuoksi aihetta oli hyvä rajata jotenkin, mutta kuitenkin antaa haastateltavien kertoa kokemuksistaan melko vapaasti. Hirsjärvi ja Hurme (2009: 48) mainitsevat, että haastattelun edetessä keskeisten teemojen mukaan tutkittavien ääni pääsee esille. Myös aiemmissa integrointia käsittelevissä tutkimuksissa, Joutsen 2010, integroinnista on saatu tietoa teemahaastattelua käyttäen.

Vaikka teemojen määrä haastatteluissani vaihtelee, kovin suurta eroa haastattelujen pituuteen tällä ei ole. Suomen kielen opettajan haastattelu kesti noin tunnin ja 24 minuuttia, kun taas kotityöpalvelujen opettajan haastatteluun kului aikaa noin tunti ja 41 minuuttia. Kotityöpalvelujen opettajan haastattelun litteraatti on 38 sivua ja suomen kielen opettajan 25 sivua. Nauhoitin haastattelut ja annoin opettajille mahdollisuuden täydentää vastauksiaan myöhemmin sähköpostitse, mikäli he kokivat siihen tarvetta.

Litteroin haastattelut puolikarkeasti. Ruusuvuoren (2010: 424) mukaan siihen, kuinka tarkasti haastattelu litteroidaan, vaikuttavat sekä tutkimusongelma että metodinen lähestymistapa. Koska tutkimuksessani olen kiinnostunut kielen ja sisällön integrointikäytännöistä, tärkeää on ollut haastatteluiden sisältö. Mikäli kiinnostuksen kohteena on asiasisältö, litterointia ei tarvitse tehdä niin tarkasti (Ruusuvuori 2010: 425). En ole esimerkiksi merkinnyt ilmauksiin, mikäli ne on sanottu painokkaasti. Olen tulkinut, että painotukset eivät ole olleet sisällön kannalta merkityksellisiä, esimerkiksi kuvaamassa ilmauksen ironisuutta. En ole myöskään merkinnyt taukojen tarkkoja pituuksia. Olen kuitenkin halunnut näkyviin haastattelun vuoro-vaikutuksellisuuden, joten olen merkinnyt näkyviin muun muassa naurahdukset ynnä muun toiminnan, kuten napautukset. Olen tulkinut etenkin napautusten painottavan juuri sanottua tai sitä, mitä haastateltava on sanomassa.

Litteroinnin jälkeen aloin lukea haastatteluja ja teemoitella niitä eri koodeja käyttäen. Tuomen ja Sarajärven mukaan teemoittelussa korostetaan sitä, mitä jostain teemasta sanotaan, kun taas luokittelussa aineisto määritellään erilaisiin luokkiin. Teemoittelussa aineisto pilkotaan sekä ryhmitellään eri aiheiden mukaan eli etsitään tietystä aiheesta kertovia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 93.)

Analysoin aineistoni käyttäen teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Tuomi ja Sarajärvi (2009: 96–97) määrittelevät teoriaohjaavan sisällönanalyysin menetelmäksi, jossa yhteydet teoriaan ovat olemassa mutta eivät perustu suoraan siihen. Teoria voi myös avustaa analyysin etenemistä. Analyysistä on mahdollista havaita aiemman tiedon vaikutus. Aikaisemman tiedon tarkoituksena ei kuitenkaan ole testata teoriaa vaan avata uria uusille ajatuksille. Tutkijan ajattelu prosessin suhteen liikkuu aineiston ja valmiiden mallien välillä. Tässä tutkimuksessa tämä tarkoittaa sitä, että saan tietoa suomen ja kotityöpalveluopintojen sisältöjen integrointitavoista, mutta käyttämäni teoreettiset määritelmät esimerkiksi opetuksen integroinnille ovat edelleen olemassa ikään kuin tutkimukseni perustana.

6 ANALYYSI

Tässä luvussa analysoin aineistoni. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni käsittelee siis sitä, kuinka suomen kieltä ja kotityöpalveluopintoja integroidaan. Käyttämäni litterointimerkinnot ovat liitteessä 2. Haastatteluissa olen merkinnyt pois jätettyjä kohtia kahdella ajatusviivalla (– –) Tavallista pidemmissä esimerkeissä olen lihavoanut kulloisenkin aiheen kannalta tärkeitä kohtia. Suomen kielen opettajaan, Mariaan, viittaan kirjaimella M, ja kotityöpalvelujen opettajaan, Elinaan, E:llä. Itseäni viittaan etunimeni alkukirjaimella S.

6.1 Integrointi opettajien käsityksissä ja toiminnassa

Ymmärtääkseni paremmin suomen ja kotityöpalveluopintojen sisältöjen integrointitapoja tarkastelen aluksi haastateltavieni käsityksiä integroinnista. Suomen ja kotityöpalveluiden opettajilla ei ole yhtä ainoaa yhteistä käsitystä aiheesta. Käsitykset painottuvat eri tavoin riippuen opettajasta. Esimerkiksi Marian puheissa esimerkissä 1 kielen ja sisällön yhdistäminen yhdeksi kokonaisuudeksi, kuten teemaksi, korostuu eksplisiittisemmin kuin Elinalla.

Esimerkki 1

M: – – eihä oikeestaav voi opettaa kieltä ilman asiaa

S: mm

M: ja se asiahav voi tulla iham mistä vaan mitä sit integroidaan et oli se sit ammatillinen tai. tai joku teema tai mikä vaan

S: mm

M: tai joku toine oppiaine

S: niimpä

Kieltä opetettaessa on siis aina läsnä jokin asia. Asiana voi olla jokin teema, joka integroidaan, yhdistetään, kielen opetukseen. Esimerkki 2 havainnollistaa vielä Marian käsitystä integroinnista.

Esimerkki 2

M: – – mum mielestä se [*aineiden välinen integrointi*] on sitä että katotaa asioita niinkun, isommasta mitataavasta että ei nyherretä sitä omaa kielioppia tai sitä jotaki, äskakkosen. mitä nyt yleensä. vois ajatella tai äidinkieli yleensäkki, vaan että sse viedään suurempii yhteyksii, ja etsitään niitä yhtäläisyyksiä sitte ja yhteneväisyyksiä ja, linkityksiä ja verkotuksia muualle

S: hmm

M: että, ei, ope-, opiskella niinkuk kieltä sen kielev vuoksi vaan et sen käytön vuoksi, et sillä on joku funktio siinä. öö [mm] oppijan tavallaa siinä, kielenkäytössä

Kielen opiskelu ei ole irrallaan muusta opiskelusta. Marialle kyse ei ole vain kielen opiskelusta kielenä, kuten suomen kielioppiasioiden opiskelusta siksi, että opiskellaan suo-

mea. Maria siis käsittää aineiden välisen integroinnin, siis kielen ja kotityöpalveluopintojen sisällön integroinnin, siten, että kieli yhdistetään johonkin laajempaan yhteyteen ja että kielen opiskelulla on jokin tarkoitus, kuten tässä tapauksessa kotityöpalveluopinnot ja myöhemmin työskentely alalla. Kieli siis yhdistyy, tai yhdistetään, johonkin laajempaan yhteyteen, jotta kielestä ja sisällöstä muodostuu kokonaisuus.

Marian käsitykset integroinnista kuvaavat hänen käsitystään myös kielestä ja muutoinkin opettamisesta. Kielen yhdistäminen johonkin laajempaan yhteyteen ja kielen opiskelu sen käytön vuoksi liittyvät funktionaaliseen oppimiskäsitykseen. Aallon, Mustosen ja Tukian (2009: 404) mukaan kielen opetus vastaa parhaimmillaan niihin tarpeisiin, joita oppija kohtaa arjessaan ja sekä jäsentää että syventää niitä asioita, joita luokan ulkopuolella on opittu. S2-tunneilla siis syvennetään sitä kielellistä tietoa, jota ammattiaineen tunnilla on opittu.

Marian maininnan yhteneväisyyksien etsimisestä voi tulkita myös siten, että hän ymmärrettävästi kokee suomen kielen ja kotityöpalveluopintojen olevan kaksi erillistä oppiainetta – onhan kyseessä kahden oppiaineen välillä tapahtuva integrointi. Aaltosen mukaan mikäli integrointi määritellään oppiainerajat säilyttäväksi ilmiöksi, opetuksessa keskitytään todennäköisesti yhteyksien etsimiseen eri oppiaineiden välillä (Aaltonen 2003: 72).

Myös kotityöpalveluiden opettaja puhuu periaatteessa kielen ja sisällön yhdistämisestä laajempiin yhteyksiin, mutta hän lähestyy sitä enemmän sanaston näkökulmasta, ei niinkään kokonaisuudesta tai laajemmista yhteyksistä käsin, kuten Marian voi tulkita tekevän. Hänellä suhde kieleen on hivenen formalistisempi kuin Marialla. Lopputulos on kuitenkin sama: kielen ja sisällön yhdistäminen yhdeksi kokonaisuudeksi siten, että kieli yhdistyy johonkin.

Esimerkki 3

E: – – sis kyl mä niinkut tiedostan se [*kielen*] hyvin [mm] et se ei nyt oo, niinku alussahan se oli, sillan [mm] ku oli muutama [*maahanmuuttaja*], mä vaa sitä sisältöä paukutin

S: mm

E: mut nyt mä niinkut tark-, öö, o, oon niinku ymmärtämys sen että, että yhtä lailla tärkeätä on myös se kieli, ne sanat

S: mm

E: koska se asia ei aukee, jos ei he ymmärrän niitä sanoja

Alkuun siis Elina opetti pelkkää asiasisältöä kiinnittämättä niin runsaasti huomiota kieleen, koska maahanmuuttajia oli ryhmässä niin vähän suomenkielisten opiskelijoiden määrään verrattuna. Myöhemmin hän kuitenkin havaitsi, että sisällön ymmärtämiseksi täytyy ymmärtää myös kieltä itseään, kuten sanoja. Kielen hahmottaminen esimerkiksi sanoina kuuluu kielen muotoa korostavaan, formalistiseen kielikäsitteeseen. Se, käsittääkö Elina suomen integroinnin kotityöpalveluopintoihin erillisenä oppiaineena, on tämän esimerkin kautta hyvin

hankalasti pääteltävissä. Enemminkin esimerkki kuvaa tilannetta, jossa aineenopettaja opettaa omaa ainettaan kiinnittäen huomiota kielellisiin seikkoihin.

Edellä olevat esimerkit kuvaavat opettajien käsitystä integroinnista myös horisontaalisena: oppiainerajat ylittyvät ja toisiinsa kuuluvia seikkoja liitetään yhteen. Suomen tunnilla yhtymäkohta voi olla jokin teema, kun taas ammattiaineen tunnilla yhtymäkohta voi olla jopa yksi sana. Oppimiskokemuksena kieli ja sisältö muodostavat siis kokonaisuuden, jonka halluunotto voi kärsiä, mikäli ei ymmärrä esimerkiksi jonkin sanan merkitystä kotityöpalveluiden tunnilla.

Kielen ja sisällön yhdistämisen, myös horisontaalisuuden, lisäksi integrointikäsitelyssä molemmat opettajat mainitsevat opiskelijan tukemisen aspektin. Kotityöpalveluiden opettaja mainitsee sen määriteltessään integrointia, kun taas suomen kielen opettajalla tukeminen, toisinaan myös auttaminen, on muuten läsnä hänen puheissaan. Esimerkki 4 kuvaa tukemista ainoastaan integroinnin määrittelyn näkökulmasta Elinan sanoin:

Esimerkki 4

E: tukea. kannustaa. ohjata. ja auttaa. erillaisissa tilanteissa mitä siinä opiskelun aikana vastaan tulee. mutkallista määrittelyä monesti itekkin koen aikalaista, aa, niinku avuttomuutta

S: mhm

E: öö. j, jos, m, m, me ei esimerkiks löydetä jotaki, öö yhteistä, käsitystä jostais sanasta tai, tai asiasisällöstä jos niinkul loppuu (tavallaan) se yhteinen kieli

S: mmm

Elina pyrkii tukemaan suomea toisena kielenä opiskelevia kaikissa heidän opiskeluihinsa liittyvissä ongelmatilanteissa. Toisinaan tämä on kuitenkin hänelle haastavaa, mikäli yhteistä kieltä ei löydetä. Tämä havainnollistaa myös sitä, kuinka kieli on väline: Elina yrittää välittää sisältöä, jotta oppilas voisi ymmärtää ja näin omaksua uutta tietoa. Jotta maahanmuuttajien opiskelua voidaan tukea parhaalla mahdollisella tavalla, opettajien on hyvä tehdä yhteistyötä keskenään. Suomen kielen opettaja mainitseekin erittäin suoraan kielen ja sisällön integroinnin olevan nimenomaan sitä.

Esimerkki 5

M: – – ja sittem myös sinä yhteistyönä mum mielestä se on aika tärkeä, että, öö ammatillisem puolelta, opettaja tietää että, minä voin ottaa, vaikka just se hänen, ruokahuol-, huollon sitte, seuraavana päivänä. niitten maahanmuuttajataustasten kanssa et hän, pystyy niinkul luottaas siihen että. me vielä käydään niitä läpi [naurahtaa], ja minä taas, niinkun tiedän sen että, (sieltä o) jotain tulossa (ja) [nauraa], sitt mä voin niinku, ajatella että ne on niinkun mun materiaalia. tai mun käytettävissä se materiaali ei mun [napauttaa jotain] materiaali vaan hänen materiaali. et tavallaan se yhteistyö on myös sitä integroimista

Yhteistyö ilmenee opetusmateriaaleja käsiteltäessä, mutta Maria mainitsee yhteistyön haastattelun aikana monissa eri yhteyksissä, kuten Elinakin. Tällainen on esimerkiksi heidän

ideoidessaan erilaisia tapoja suunnitella integrointia. Esimerkissä 6 Elina kuvaa vielä konkreettisesti opettajien välistä yhteistyötä käytännössä.

Esimerkki 6

E: no se [*yhteistyö*]om muuttunus sillä tavalla että. ensinnäkin ni. puoli ja toisin kysellää että, missä mennää ja, ja haluaa öö suomen kiele opettajat kysyy että. et haluaisitte että käydään sitä, asiaa nyt siellä myös läpi, mitä te tällä hetkellä käytte. jaa, ja tota nii. opettajilla on, pedanetin kautta mahdollisuus nähdäs sittek kaikki ne diat ja

S: mmhm

E: jaa, sis nää, paverpointit ja muut. josta ne näkee ne, asiat jota on käsitelty

S: mmm

Opettajat kyselevät toinen toisiltaan, missä ollaan menossa, tai suomen kielen opettaja varmistaa kotityöpalveluiden opettajalta tarvetta käydä parhaillaan ammattiaineen tunnilla käytävää asiaa läpi vielä kielen näkökulmasta suomen tunnilla. Suomen kielen opettajalla on myös mahdollisuus päästä katsomaan kotityöpalvelujen opettajan käyttämiä materiaaleja käsitellyistä aiheista. Kaksi edellistä esimerkkiä siis osoittavat, kuinka laajaa yhteistyötä opettajien välillä on (kysyminen, mahdollisuus päästä kotityöpalveluiden opettajan käyttämiin materiaaleihin sekä luottamus ja tieto siitä, mitä toinen opettaja on tehnyt tai voi tehdä). Yhteistyö, joskaan ei opettajien integrointikäsitelmänä, mainitaan integroinnin yhteydessä myös Korhosen, Tallbackan ja Yli-Kojolan kehittämishankkeessa. Opettajien välillä yhteistyötä oli melko yleisesti. Yhteistyön muotoja olivat kahvipöytäkeskustelut, kokemusten jakaminen eri asioista, opetuksen kehittämisen miettiminen sekä oppilaiden kehityksen pohtiminen. (Korhonen, Tallbacka & Yli-Kojo 2009: 34.) Yhteistyöllä on yhtymiä myös tiimiopetukseen ja sitä kautta integrointiin, koska tiimiopetus määriteltiin yhdeksi integroinnin muodoksi. Luvussa 4 totesin, kuinka suppeimpaan tiimiopetuksen määritelmään kuuluu vastuun jakaminen ja aiheiden opettaminen omalle ryhmälle. Vaikka haastateltavieni tapauksessa kyse ei olekaan varsinaisesta tiimityöstä, on siinä silti kyse kielen ja sisällön integroinnista: voidakseen tukea opiskelijaa suomen tunnilla, suomen kielen opettajan täytyy päästä materiaaleihin voidakseen käsitellä niitä maahanmuuttajien kanssa.

Kielen ja sisällön kokonaisuudeksi yhdistämisen, opiskelijan tukemisen sekä opettajien välisen yhteistyön lisäksi on merkityksellistä, että kotityöpalvelujen opettaja määrittelee kielen ja sisällön integroinnin myös maahanmuuttajaoppilaiden integroimiseksi sekä opiskeluryhmään että myös laajemmin yhteiskuntaan.

Esimerkki 7

E: nos, no se [*aineiden integraatio*] ov varmaan sitä että millä tavalla pystyy. ööm, nämä maahanmuuttajat joil o erillainen kieli taai, tausta, erillainen kielitaito. nin kuinka me saatais heidät, intekroitua siihen,

opiskeluryhmään sillä tavalla että. mm, että he eivät tuntis että ovat jotenki. sivuussa tai, jotai erityistä vaikka heille nyt tietysti on niitä suomen kielen opintoja, pelkästään omana ryhmänään

Esimerkki 8

E: ja, ja, musta se on kauhee ilone asia että. et kyllä tää niinku. m, mullet tän, kaiken tarkoitus on saada heidät osaksi tätä yhteiskuntaa

S: mm

Esimerkissä 7 Elina käsittää kielen ja sisällön integroinnin pyrkimyksenä toimia niin, että erilaisen kielitaidon hallitsevat maahanmuuttajat eivät kokisi itseään sivullisiksi tai mitenkään erityisiksi omassa opiskeluryhmässään huolimatta maahanmuuttajien omalle ryhmälle järjestetyistä suomen tunneista. Joko suomen tunnit vain maahanmuuttajien omana ryhmänä tai maahanmuuttajien erilainen suomen kielen taito saattaisivat olla seikkoja, jotka voisivat herättää tunnetta erityisyydestä ja näin vaikeuttaa maahanmuuttajien integroitumista muuhun kotityöpalveluopiskelijoiden ryhmään. Esimerkissä 8 Elina laajentaa kielen ja sisällön integrointipyrkimyksensä koskemaan maahanmuuttajien olemista osana suomalaista yhteiskuntaa. Elina ikään kuin yhdistää kielen ja kotityöpalveluopintojen sisällön integroinnin käsitykseen yhteiskuntaan integroimisesta. Käsitys kielen ja sisällön integroinnista hahmottuu siis ikään kuin vertikaaliseksi, vaikka kyseessä onkin hieman laajempi näkökulma kuin tutkielmani teoria-osassa määritelty vertikaalinen integrointi vuosiluokalta toiselle tapahtuvana ilmiönä.

Opettajien integrointikäsitukset ovat siis kirjavia. Aaltosen (2003: 72) mukaan esimerkiksi se, kuinka opettaja käsittää integroinnin, vaikuttaa opettajan oman opetuksen lisäksi myös opetussuunnitelmaa suunniteltaessa ja oppimista arvioitaessa.

6.2 Ammatilliset sisältöteemat osana S2-opetusta

Integrointikäsitysten jälkeen käsittelem sitä, kuinka integrointi toteutuu opettajien opetuksessa. Kieltä ja sisältöjä integroidaan ensinnäkin sisältöteemoina. S2-tuntien näkökulmasta horisontaalista integrointia selventää ammatillisten sisältöteemojen rytmittäminen suomen tunneilla ammattiopintojen kanssa suunnilleen yhtäaikaiseksi. Tätä Maria erittelee esimerkissä 9. Tällöin ei ole kyse laajoista kokonaisuuksista, mutta oppiainerajat ylittyvät ja kokonaisuus käsiteltävästä aiheesta muodostuu oppijalle. Tähän liittyy myös opetussuunnitelmien tuntemisen tärkeys integroitaessa kieltä ja sisältöä.

Esimerkki 9

M: mum mielestä var-, to-, ja se o iham pakko, [tuntea ammatillisen puolen opetussuunnitelma] jos [mm] meinaa intekroidas siis iha oikeesti niinku ammatillista puolta. puolta plus. plus niinku äskakkosta. ehä mä voi opettaaj jotaki, jos. jos sielä menee ootas mä katom [selaa papereita] mitäs siel nyt ollu kaikkei hankalimpia mulla kun on tässä paperit mukana nää, tuntipäiväkirjat nii. jos puhutaa jostai ravitsemustie-

dosta ja mum pitäs pystyä. kun he opiskelee niinku ravitsemustiedon, asioita. niin mähär rytmitän, suomen kielen taim me rytmitetään, toise opettajan kans sillä tavalla että jos heil ov vaatehuoltoo me puhutaa vaatehuoltoo asioista. jos heil on kenkähuoltoo sit me otetaan sillä suomen tunnilla niitä kenkähuoltoo asioita jos heillä menee. öö, just joku ravitsemustieto. niin, pitäähäm mun niinkunn tietääm mitä se pitää (sisällä se) heijä opiskelu et mä pystyn Tukemaan sitä heijän niinku. öö, kiele oppimista siinä, asiassa sen teema ympärillä

S: mm

Ammattiaineen tunnin ammattiin liittyviä sisältöjä käsitellään S2-tunneilla, esimerkiksi vaatehuoltoa. Aiheiden käsittely rytmitetään samanaikaiseksi kotityöpalvelutuntien sisältöjen kanssa. Jotta rytmittäminen, ja maahanmuuttajaopiskelijan tukeminen, olisi mahdollista, kielen opettajan täytyy tuntea kotityöpalvelualan opetussuunnitelma. Ammattiaineen tunnilla käsiteltyä aihetta uudelleen käsittelemällä luodaan ikään kuin kokonaisuus oppijan kokemuksessa. Jonkin sisältöteeman käsittelystä S2-tunnilla mainitsee myös Joutsen kotoutumiskoulutuksen näkökulmasta. Hänen mukaansa eräs opettaja integroi suomea ja yhteiskuntatietoa tekemällä teemakokonaisuuksia, kuten asumisen teemasta. Kyseisen teeman avulla voi opettaa adjektiiveja ja monikkomuotoja. (Joutsen 2010: 71.)

Sisältöjä S2-tunneille saadaan ammattiaineiden tunneilta. Ammattiaineen tuntien aiheet saadaan sen sijaan pohjimmiltaan näyttötutkinnon perusteista tutkinnon eri osista. Elina poh-tiikin esimerkissä 10 ammattiaiheita kielen, tarkemmin sanottuna sanaston, näkökulmasta:

Esimerkki 10

E: ja, ja, sattet taas niinkö jos aattelee taas ammatillisem puolen sisältöjä niin ne tulee. ee niistä tutkinno osista. et, emmm, et kyllähä siellä voi ollav vaikeita sanastoo vaikka ne om meile aika tuttuja sisältöä, joku kotisiivouspalvelut. – – mut et sielläkiiv voi olla sis, ihan sanastossa joitakis sanojah, sit on tekstiilihuolto palvelut, ne o ehkä ne helpoimmat kuitenkin sanaston näkökulmasta, ruokapalveluissa jo tulee ravitsemuksessa, aika paljon sanastoo. sitte avustamis- ja asiointipalvelussa. öö mme käydään tätä suomalaista palvelu, järjestelmää. läpi. siellä tulee paljon sanoja, – – ja sit meil on piha- ja puutarhahoito. sem, mä oo ainakik kokenu ketkä se ov valinnun nii se o ollu aika. nik hyvi on. ö ku, kun aa, ku ajattelee et niinku esimerkiksi, netissä on, todella paljo o, joku. jonkuk kasvin kuva, sen nimi, hoito-ohjeet. et se o, se o semmosta kauhee selkeetä

S: mhm

Ammattisisällöt, kuten kotisiivouspalvelut, tekstiilihuolto palvelut, ruokapalvelut, avustamis- ja asiointipalvelu sekä piha- ja puutarhanhoito, sisältävät ammattisanoja, joita kotityöpalvelualalla tarvitaan. näissä tutkinnon osissa voi tulla haasteita, mikäli oppilas ei ymmärrä, mistä puhutaan. Palaan sanastoon liittyviin seikkoihin luvussa 6.4.

Ammattisisältöjen lisäksi sekä suomen tunneilla että kotityöpalveluopettajan toimesta avataan erilaisia tekstejä. Esimerkit 11 ja 12 liittyvät opiskelussa tarvittaviin teksteihin.

Esimerkki 11

M: – – et niitähäm [opetussuunnitelman sisältöjä] me avataa sit niinku opiskelijoitten kanssa, yhdessä

Esimerkki 12

E: – – joskus mä aattele et meil o hops-keskustelu et nyt me käydään katotaan tää, vaikka tätä tutkinto-suoritus suunnitelmaa et miss vaiheessa se on ni, sitt se, e ei me tehäkään sitä ollenkaa, vaam me, vaam me vasta avataan niitä, käsitteitä että tääl on täämösiä arvioinnin kohteita ja kriteereitä, tuo pallukka tarkoittaa tota. ymmärrätkö [mm] mitä tämä pallukka tarkoittaa [naurahtaa]

S: mmhm

E: et sit huomaaki että, me ollaanki, vv et me käyäänkiv vielä läpi sitte niinku se sisältö ennen kum me lähetään niitä tavoitteita asettamaa

Etenkin esimerkki 12 osoittaa, kuinka kommunikatiivista tekstien "avaaminen" on prosessina. Mikäli tekstissä on vieraita käsitteitä, niitä täytyy selittää oppilaalle tarkemmin ja varmistaa ymmärtäminen.

Tuntien sisältöteemoina ovat tekstien avaamisien lisäksi myös kotityöpalvelualan liittyvät tekstilajit. Molemmat opettajat puhuivat osin samoista aiheista, kuten tiettyjen tekstilajien harjoittelusta (omavalvontasuunnitelma) Suomen tunneilla käsiteltiin myös opiskelijoiden kulloiseenkin tarpeeseen liittyviä tekstilajeja, kuten työnhakuun liittyviä tekstejä. Esimerkki 13 on kuitenkin ammatillisten tekstilajien puolelta.

Esimerkki 13

M: sittehän me käydään läpi tällasia mitä he joutuu täyttää just näitä omavalvonta, suunnitelmaan kirjoittamaan, huomioita että mil-, millo on pesty tai tarkistettu joku lämpötila tain, jotain täntyyppisiä

Ammattiin liittyvien tekstilajien harjoittelu kytkee tekstin sen kontekstiin: kotityöpalvelualan. Kun tekstin tekoa harjoitellaan, päästään käsiksi siihen, kuinka kyseisessä tekstilajissa kieltä käytetään.

Merkityksellisenä seikkana käsiteltävistä sisältöteemoista suomenopettaja mainitsi ammatilliset vuorovaikutustilanteet. Kotityöpalvelujen opettaja sen sijaan mainitsi, että varsinaisia vuorovaikutustilanteita ei hänen tunneillaan harjoitella, koska niille on oma sisältönsä äidinkielen tunneilla. Aihe oli kuitenkin muutoin läsnä. Suomen tunneilla vuorovaikutustilanteita harjoittelemalla päästiin myös käsiksi suomalaiseen kulttuuriin.

Esimerkki 14

M: – – tulehan siinä sit esillem myös, paitsi että nee semmoset, fraasit mitä voiaan käyttää niitaki [mm] o joskus käyty läpi et mikä on Suomessa kohteliasta sanoo. taim mikä ei ole kohteliasta sanoo [S naurahtaa] ja miten sanot tämä asia jos haluat sanoo. – –

Kotityöpalvelualan, vuorovaikutustilanteiden harjoittelun avulla voidaan harjoitella fraaseja. Näin tunnille saadaan myös autenttisuutta kytkemällä tilanteet työelämän tilanteisiin ja kielellä on jokin funktio. Esimerkiksi kohteliaisuusseikkojen käsittelyn voi tulkita kytkävän vuorovaikutustilanteiden harjoittelun suomalaiseen kulttuuriin yleisesti. Opettajat integroivat-

kin kieltä ja sisältöä myös kulttuuriin liittyvien sisältöteemojen avulla. Esimerkissä 15 Maria erittelee sitä kulttuuriin, pääosin työkulttuuriin, liittyvien aiheiden kirjoa, jota hänen tunneiltaan käsitellään. Kieli on läsnä käytön kautta eli aiheita käsiteltäessä.

Esimerkki 15

M: mut sitte on ollum myös si niinku kulttuurista, kulttuurista juttua tossa sanoinki jo sen niinku suomalaiset perheet ja sitten se. se se, **haasteelliset tilanteet**. et näihil liittyy paljon myös sitä meän. (--), semmosta tietoo mitä, oikeestaan. ei missää opeteta

S: mhm

M: mutta että mitä suomessa. voi olla. voi ollav vastassa vaikka kum menee asiakkaan kotii. tsielä voi olla, muutakin ku, iloisesti hymyilevä mummo joka oottaa siivoojaa et sielä voi olla. lääkitykse alla olevia ihmisiä alkoholi, all-, vaikutukse alla olevia ihmisiä mitä, mitä pitää tehdä mitä saa tehdä mitkä ov vastuut ja velvollisuudet ja. mikä on työtehtävää ja, mitä. mitä täytyy niinku ottaa huomioon jos siel o joku erityistapaus. ja tota, ihan tämmöset **valtakirjan kirjottamiset**, nää kaikki on kuulunuk kans, ja, niihil liittyvät että, mitä saa asiakkaam puolesta tehdä ja mitä eii

S: mmm

M: valtakirjan kanssa ja ilman valta(kirjaa) ja. et tavallaa semmosia asioita mitä mm, **ei välttämättä ees, ymmärrä. et niitä pitäs niinku jotenkik käyvväl läpi** tai opettaa. että ne ei tuus siellä tunneilla missä on niinkun kantasuomalaiset mukana, koska eihäm meidän tarvii. tietää, mehän tietään niinku, melkei, (näitä jutut [mm] jo). mutta, e e ei toisesta kulttuurista. tuleva tiedä. – –

Suomalaisten perheiden lisäksi tunneilla käsitellään kotityöpalvelualan liittyviä haasteellisia tilanteita, joihin liittyy lähes missään opettamaton kulttuurista tietoa esimerkiksi että työntekijää voikin olla vastassa alkoholin vaikutuksessa oleva, ja mitä siitä seuraa esimerkiksi työtehtävien kannalta. Myös valtakirjan kirjoittamista, ja valtakirjan mukanaan tuomia vastuita, käsitellään. Kyseinen asia on siis sellainen, jota harvemmin tulisi mieleen edes opettaa ammattitunnilla, jossa on kantasuomalaisia mukana. Suomen kielen opettaja käsittelee sisältöjä, joita ammattiopettaja luultavasti ei käsittele ammattialan tunneillaan niin runsaasti. Esimerkissä 16 todetaan, kuinka kotityöpalvelujen opettaja huomioi opetuksessaan opiskelijoidensa monikulttuuriset taustat suomalaisten opiskelijoiden joukossa käsitellessään kulttuuriin liittyviä sisältöteemoja.

Esimerkki 16

E: – – maa oon niinku oikeesti nyt alkanu ymmärtää et mitä ne [erilaiset kulttuuritaustat] käytännös tarkoittaa et kyllä mä paperilla ool luku ja muuta. on erillaista uskonnollista taustaa ja sit niinkup perheyhteisössä ov vähä erillaine asema miehillä ja naisilla ja, lapsilla ja. muuta ni. nii, nyt kum mä niinku ymmärrän sen niim mää osaan se huomiodam myös siinä opetuksessani, ja sitte ehkä en käsitteles semmosia aiheita jotka heidän mielestään voi olla. tai mä käsitelen sillä tavalla että ei tuus sitä semmosta niinkuv. vastareaktiota. ku meillä suomalaisil om monestis semmonen tapa et me vaar rävytellää asiat tohon noi. nii nyt niinkuv voi olla, et menee sellasen niinku. mitem mät sanosi, mutkan kautta vähä

S: osaatko antaa esimerkkiä? [et mä oon niinku]

E: totam. to, n, jo ootappas nyttem mikä nyt olis semmone mikä, olis, mviime, v, must niit on niinkut tullu useempiakis semmosii tilanteita. ämm. no, no vaikka ihan no, nyt, m, m, tm, tämmöne yksinkertane asia, vaikka niinkus siivoominej ja miesten työt

S:mhm

E: miesten työt ja naisten työt [naurahtaa], ni, tää o esimerkiks sellane että, aika monellaha o semmonen käsitys että. öv, jos varsinki Afrikasta tulleet ei miehet ikinä siivoo, eikä ne koskaar rupees siivoom mutta

meil om mustia miehiä jotka siivoo [naurahtaa], ni, niin tota. se että. on, esimerkkejä, ihmisistä, jotka rikkoo niitä, heidän kulttuurisia rajoja. nii, se, varmaan niinku lisää myös sen asian, arvostamista. ja sillom myös se oppimine on, moti, m, m, tai, niinku, motivoituu parempi oppimaan. ymmärtää et sil on niinku merkitystä et se ei oov vaan. joku tommonej juttu jonk, jonka nyt vaa. kuka vaa ja naiset tekee

S: hmm

E: no, no em mä tiä olik toi hyvä esimerkki mut se on semmone niinku vvv, viimmemäks joka o varmaan tullu esillek ku meil o ollut puhtaanapidon tunteja

S: hmm

Kieleen ja sisältöön liittyvät teemat kietoutuvat tässä esimerkissä jo siinä, kuinka Elina käsittelee kulttuurisia sisältöteemoja, kuten siivoamista ja miesten ja naisten töitä puhtaanapidon tunnilla: hän menee asiaan mutkan kautta, ei suoraan räväyttäen. Tällaisen käyttäytymisen voinee tulkita eräänlaiseksi hienotunteisuudeksi. Virta (2008) on tutkinut historian opettamista monikulttuurisuudesta käsin, eli minkälaista historiaa opetetaan, kun läsnä on oppilaita monesta kulttuurista sekä monikulttuuristen taustojen huomiointia opetuksessa. Hän havaitsi muun muassa, että vaikka etnisyyden ja monikulttuurisuuden huomiointia ei sisältöjen painotuksissa katsottu tarpeelliseksi, sitä kuitenkin myös esiintyi enimmillään sekä varovaisuutena että hienotunteisuutena. (Virta 2008: 12, 158.)

Vaikka tässä tutkimuksessa kyse ei olekaan niin sanotusti sisältöjen painotuksista, hienotunteisuus liittyy kuitenkin oppisisällön ilmaisuun opetustilanteessa: koska asiaa ei vain "räväytetä", aiheen käsittely on luultavasti helpompaa ja oppilasta motivoivaa, mikä edistää maahanmuuttajan oppimista. Näin myös oppijan aiempi käsitys esimerkiksi siivoamisesta vain naisten työnä voi muuttua opettajan puhetta kuuntelemalla. Näin siis oppilas on saanut oppimiskokemuksen, joka muuttaa hänen aiempia kokemuksiaan ja sillä on vaikutusta hänen oppimiseen. Kotityöpalvelujen opettaja ja muutkin opettajat voivat ilmaisutavoillaan vaikuttaa oppijan oppimiseen ja eri käsityksiin asioista. Sisältöteemojen käsittelyn tapaan voi siis olla syytä kiinnittää huomiota.

Ammatillisten sisältöteemojen, tekstien avaamisen, tekstilajien käsittelyn, vuorovaikutustilanteiden harjoittelun sekä kulttuuriin liittyvien teemojen lisäksi kieli ja sisältö integroituvat autenttisissa materiaaleissa. Esimerkki 17 käsittelee sitä materiaalikirjoa, josta eri aiheita hankitaan suomen tunneilla.

Esimerkki 17

M: – – ja paljo käydään niinkut tekstien kautta et luetaan niitä, autenttisia tekstejä niinku opiskelumateriaaleista ja netistä ja lehdistä ja. ää mut yritetään myös sit kuunnella

S: mhm

M: kuunnellaa uutisia ett esimerkiks tämmönen, lukee täälä ku Yle uutisten, u-, Yle uutisissa on ollut tämmönen. maahanmuuttajien työllistyminen, aiheena. sitä on, kuunneltu, – –

Myös Joutsen mainitsee autenttisten materiaalien käytöstä suomen ja yhteiskuntatiedon integroinnin yhteydessä. Joutsenen (2010: 71) mukaan yksi tapa autenttisten materiaalien käyttöön oli kuunnella selkouutisia. Autenttisten materiaalien käyttö kytkee käsiteltävän sisältöteeman sen kontekstiin. Aiheena maahanmuuttajien työllistyminen liittyy opiskelijoihin itseensä.

Kaikkienensa opettajat integroivat kieltä ja sisältöä suomen ja kotityöpalvelualan tunneilla monin eri tavoin sisältöteemojen näkökulmasta. Ammattituntien sisältöteemoja käsitellään kielen näkökulmasta uudelleen suomen tunneilla. Tunneilla ollaan myös tekemisissä erilaisten tekstien kanssa joko kirjoittaen tai niitä avaten. Vuorovaikutustilanteiden harjoittelu tuo myös lisää kommunikointia tunneille. Kulttuuriin liittyvät sisältöteemat antavat maahanmuuttaja-opiskelijoille kulttuurista tietoutta, jota he tarvitsevat tulevassa työssään. Kulttuuriin liittyvien teemojen käsittelyyn kotityöpalvelujen tunnilla liittyy kielellinen ilmaisutapa, johon aiheeseen mennään. Autenttiset materiaalit yhdistävät ammattialaa ja kieltä, kuten sisältöteemoja ja sanoja.

6.3 Sisällön havainnollistaminen ja yksinkertaistaminen

Suomi ja kotityöpalvelun sisällöt integroidaan sisältöteemojen lisäksi myös sisällön havainnollistamisen ja yksinkertaistamisen avulla. Näissä on monenlaisia menetelmiä. Jo esimerkiksi tekstien "avaamisen" yhteydessä mainitsin sanojen selittämisestä, toisin sanoen avaamisesta. Näkemykseni mukaan tämä yhdistää sekä yksinkertaistamisen että sisällön havainnollistamisen. Virran (2008: 81) mukaan hänen tutkimukseensa osallistuneet historian opettajat olivat pohtineet oppisisältöjen opetettavuutta silloin, kun luokassa on oppilaita, joille kieli aiheuttaa haasteita oppimisessa. Opettajat olivat helpottaneet opetustaan sisällön osalta muun muassa vähentämällä pitkiä tekstejä sekä pyrkimällä havainnollistamaan sisältöä kuvien avulla. Myös haastattelemani opettajat mainitsivat kyseisistä asioista, kuten kotityöpalveluopettajien itse tekemien opetusmateriaalien tekstien lyhentämisestä.

Esimerkki 18

E: tota olen, n kyllä yksinkertastanu ilmaisuani [joo]

S: joo

E: et, ev oon jättänyp pitkät lauseet pois että mä ylesäl laita avainsanan

S: aa

E: ja, ja tota ni sitte, iham muutama, sana se jälkeen tai sitte niinkuv vaa, on se avainsana ja sittep puhutaa

S: aa

E: ja näytetään

S: jjoo

E: oon huomannu että niinkum, mitä vähemmä sillä dialla o sitä tekstiä

S: mmm

E: nii jotenkis sen helpompi sitä ol läpi käydä ja. tai jotenki, ainakim mä koen ite että varmistun et se menee perille – –

Elina on korvannut pitkät lauseet materiaaleissaan muutamalla sanalla tai avainsanalla. Lisäksi hän hyödyntää puhetta ja näyttämistä. Vähätekstisiä dioja on Elinan mukaan helpompi käydä läpi, ja hän kokee asiat ymmärrettävän paremmin. Toki vähätekstiset materiaalit eivät hyödytä ainoastaan maahanmuuttajaopiskelijoita vaan myös suomea äidinkielenään puhuvia. Ymmärrettävyyteen voi liittää myös puheen hidastamisen, jonka Elina mainitsi.

Esimerkki 19

E: olen, olen [m], se on [millä tavalla?] (S naurahtaa)

E: joo se on kyllä niinko oikeesti, muuttunu. ensinnäkis se, että mä puhun, hitaammin, mä varmam puhun nytki hitaammin em mä tii. et, aikasemmim mä puhuin paaaljon nopeammin. nyt mä puhu hitaasti ja sit mä ää aina katon. seuraan niinkus sitä, niitä ihmisiä että. mitä sielä tapahtuu, onks ne sen näköisiä et nyt mä en ymmärrä yhtään mitään koska ihmiste eleistä. öö, katseesta siis niinkun näkee hyvin että. meneekö, asia perille. e, e, et niinku, n, sillei. niitä vastareaktioita niinkus seuraan, pyrin puhumaan hitaasti. – –

Sen, kuinka kieli ja sisältö tässä integroituvat, voi tulkita liittyvän jälleen yhtenäisen oppimiskokemuksen antamiseen. Kun sisältöä kerrotaan hitaasti, oppilaalle jää aikaa tiedon prosessointiin.

Tämän luvun alussa mainitsin sanojen selittämisestä tai avaamisesta. Sanaston avaamisessa ja opetuksessa erittäin tärkeää on sisällön havainnollistaminen. Aineistoni perusteella tätä tehtiin sekä kielellisesti että ei-kielellisesti. Hyvin yleisellä tasolla voi sanoa, että opetettavaa asiaa, toisin sanoen sanaa, voitiin havainnollistaa konkreettisia esineitä näyttämällä sekä eri oppimisympäristöjä hyödyntämällä. Myös monikanavaisuus ja erilaiset opetusmateriaalit internetissä ja kotityöpalveluopettajan powerpointit mainittiin.

Opettajien havainnollistamisessa korostuvat konkreettiset esineet ja kuvat yhdistettyinä erilaisiin oppimisympäristöihin. Sekä kotityöpalvelujen opettaja että suomen kielen opettaja mainitsivat käyttävänsä konkreettisia esineitä ja internetiä jonkin asian havainnollistamisessa. Esimerkki 20 osoittaa, kuinka havainnollistamisessa sekä oppimisympäristö että esineen konkreettinen näyttäminen ovat yksi tapa havainnollistaa esimerkiksi jotain sanaa.

Esimerkki 20

M: – – mä oon yrittäny, luokkahuoneesta viii ulos, opetusta kyllä et me on käyty sitte. eer, emiks ruoka. aineisiij ja erilaisiim materiaaleihin tutustumassa ni ihan kaupassa om menty kauppaan. m, mut se o hy-, aika pientä et sit se liikkuminenkin, on aika [mm] hankalaa ku ihmiset, osaa. osa liikkuu kävelle ja osa autollaa osa ei haluak kävellä osa kävelee nii hitaasti et siihem menee puoli tuntia (kum me liikutaan) kauppaan tosta, koululta et me [napauttaa jotain] ollaav vähän täälä sivussa nis se ei tapahu ihan niinku, vikkellä eikä sukkelaa – –

Kaupassa voi konkreettisesti päästä tutustumaan erilaisiin elintarvikkeisiin, kuten ruoka-aineisiin. Näin yhdistyvät kieli, konkreettinen esine sekä oppijan kokemus. Oppimisympäristönä kauppa tuo toisenlaisen oppimiskokemuksen.

Seuraava Marian kuvaus konkreettisten esineiden hyödyntämisestä esimerkissä 21 sopii esimerkiksi myös kotityöpalvelujen opettajan toiminnasta. Kyseinen seikka tuli puheeksi, kun keskustelimme rakenteellisista esteistä, jotka haittaavat integrointia.

Esimerkki 21

M: jja, oiskohan muuta, no ne tietenkin aina se niinku se välineistöm puuttuminen ja. sitten iha fyysine juttu myös että joss meilä on jokuu vaikka ruoka. öö, palveluihil liittyvää niin olishan aiva ihanaa ku päästäss, oikeesti vaikka suomen tunnillakki jonnekkik kottsan luokkaan [hmmm] tai jotaim muuta mut ku ei, ei oop paikkaa. et ammattipuole opettaja on sittenn, semmone et pystyy järjestämään sen tuolta peruskoulun. tai perusopetuksem puolelta että hän on, muuallakit töissä ni. sit he käy sielä ammatillisela puolela mut oishan se ihana kun sais ollas siel suomen tunnillaki. näyttääk konkreettisesti sit mää raahaan kaikkia. vispilöitä ja kauhoja ja kapustoja ja, leikkureita ja avaajia ja. kaikennäkösiä, (pursotimpusseja täälä ka-), kannan kuk kameli kaikkee matskua että niin tämä oli siis mikäs tämä oli lasta paistillasta [naurua]

– –

Paistinlastan näyttäminen konkretisoi asian läpikäymistä. Kun esineen voi näyttää konkreettisesti, sanaa ei tarvitse alkaa selittää monin eri sanankääntein. Mikäli jotain esinettä ei ole saatavilla, hyvää havainnollistamismateriaalia saadaan internetistä. Internetin käyttöä havainnollistamisessa sivusin luvussa 6.2 esimerkissä 10. Esimerkki 22 konkretisoi vielä, millaisin tavoin Elina hyödyntää internetiä havainnollistamisessa.

Esimerkki 22

E: – – mul o aina niitä kuvia mukana. ja, i, öö. ne on niissä valmiissa diasarjoissa, tai niissä paverpoin-teissa, sen lisäksi haetaan netistä, o, m, videoita, siel om paljo youtubessakiv videoita ihan näihim meitä, opetus, sisältöihil liittyen. – – ja, ja tota ni, nyt kum me käsitellään tätä asiaa nii se on siellä selkomateriaalissa tässä

Video konkretisoi käsiteltävää asiaa: siinä yhdistyvät ääni ja kuva, eli jos kaikkea ei ymmärrä kielestä, kuvan rooli korostuu. Esimerkki 23 havainnollistaa, kuinka tämä toimii käytännössä sekä kuvaa myös havainnollistamiskeinoja monikanavaisuuden näkökulmasta. Elina kertoo seuraavassa katkelmassa, kuinka hän selittää jonkin työvälineen nimeä.

Esimerkki 23

E: nott ö työvälineitä, ö, ö, ö, näytetään se o, vv [joo] se on konkreettisesti se välinet tässä [mm]

S: mm

E: se o se kaikista tehokkain tapa, jos ei oos sitä, välinettä tässä ni sitten näytetään siitä kuva

S: mm

E: tai video kun sitä l, ävv välinettä käytetään [mm]. ja, ja tota ni, se, öö, pitää ollam myös kirjojettuna se sana

S: mm

E: ja, ja sitted tosiaa niinkun näytetään et, joko konkreettisesti et se on tämä, sitä [mm] käytetään näi, tai sitem me katotaan kuvaa, tai videoo

Esimerkissä toistuvat jälleen jo monesti mainittu konkreettinen esine sekä kuva. (niin video- kuin esineenkin kuva). Järvisen, Nikulan ja Marshin (1999: 248) mukaan menetelmiä käsitteellisempien aineiden havainnollistamiseen ovat muun muassa videomateriaalit, kuvat, kuvat sekä konkreettiset esineet. Vaikka kyseiset menetelmät on mainittu vieraskielisen opetuksen yhteydessä, menetelmiä voi käyttää myös maahanmuuttajien parissa. Kotityöpalvelussa on runsaasti abstrakteja käsitteitä tai ainakin sellaisia, jotka vaativat havainnollistamista. Sekä Maria että Elina käyttävät opetuksessaan kyseisiä menetelmiä. Saario (2012: 96) mainitsee kuvien ja vastaavanlaisten menetelmien avulla mahdollistuvan opiskelun kielellisen kuorman, ja myös kielivälitteisyyden, väheneminen, mikä ei pelkästään hyödytä maahanmuuttajaopiskelijoita vaan myös muita oppilaita. Näin esimerkiksi Elinan näyttäessä kuvaa jostain, asiaa ei tarvitse välttämättä selittää niin paljoa.

Internetiin liittyen Elina mainitsi havainnollistamismenetelminä myös erilaiset kääntäjät ja muut tietotekniset välineet. Havainnollistamismielessä hän hyödyntää näiden välineiden ja kääntäjien avulla oppilaiden omaa äidinkieltä.

Esimerkki 24

E: – – ja kääntäjäähä ai, niinkuk käytetään sitä

S: mhm

E: eö, hakukonetta joka kääntää tekstiä eri kielille, et sitä paljon on, itse asia käytetty, se onki aika kätevä ku se pystyy kääntämään myös [m] lauseita

S: minkälaisissa tilanteissa ootte sitä käyttäny?

E: just semmone että ei niinku ymmärretä, toisiamme

S: mmm

E: nii sitted tota. ää, minä kirjoitan sanat paperille he kirjoittavat siihen kääntäjään ja. ja, tota, sitte, ahaa se tarkoittaa tätä. ja aika [m] moni itse asia tällä hetkellä käyttää kum puhelimissa on tää mahdollisuus

S: aivan

E: nii, niin tota. meillä saa tunneilla puhelimet, ja kenel on tabletti tabletti olla esillä, ja nimeomaan siinä. kääntämistarkoituksessa ja. ja, v, tiesti niinku hidastaahan se sitä. asian, etempäim menemistä, mutta tärkeintä on niinkup päästä. siihe Yhteiseen, ymmärtämiseen. et paljon käyttävät näitä erillaisia teknisiä apuvälineitä, lähinnä kännykkää ja tablettia. ja [hmmm] tiesti, opettajana sitted käytän sitä tietokonetta. ja tykiltä kaikki näkee sitted sem mitä heijastetaan. et, et kyl niistä on olluh hirveesti apua nyt niinku hu, on huomannu opetuksessa näistä, välineistä

Puhelimien ja muiden laitteiden avulla oppilaat voivat käyttää omaa äidinkieltään yrittäessään ymmärtää suomenkielisiä ammattisisältöjä. Äidinkieliset vastineet eivät kuitenkaan välttämättä ole merkitykseltään samanlaisia kuin suomenkieliset, minkä muun muassa Saario mainitsee väitöskirjassaan. Hänen mukaansa se, että käsitteet ovat sidoksissa joko kieleen tai kulttuuriin voivat olla haaste suomea toisena kielenä opiskelevalle. Täydellisten vastineiden löytäminen eri kielistä ei monestikaan onnistu, koska eri kielissä todellisuus jaetaan osiinsa

eri tavoin. Tämän vuoksi ei siis ole riittävää oppia äidinkielenensä käsitteelle toisen kielistä nimeä. Oman äidinkielen käsite voi kattaa merkityksiä, joita toisen kielinen käsite ei kata. Tilanne voi olla myös päinvastainen. Tämä voi tuottaa vaikeuksia käsitteen käyttämisessä eri konteksteissa. (Saario 2012: 112 - 113; Lantolf & Thorne 2006: 126 - 127.) Tämän vuoksi siis oppilaan äidinkielen hyödyntäminen voi aiheuttaa myös haastavia tilanteita ja siinä täytyy mahdollisesti huomioida enemmän seikkoja kuin päältä päin näyttää. Roosa Laaksonen (2015: 15) havaitsi kandidaatintutkielmassaan, että hänen aineistossaan maahanmuuttajat käyttivät kielellisiä apuvälineitä, esimerkiksi internetissä olevia käännöspalveluja, sekä teknologiaa, kuten puhelimia, opiskelunsa tukena. Vaikka hän käsittelee aihetta eriyttämisen näkökulmasta, tällä on yhtymäkohtia myös omaan tutkimukseeni opiskelun tukemisen aspektin kautta. Opiskelun tukemisen esimerkiksi eri välineiden, sekä oppilaan oman äidinkielen, avulla voi tulkita kuuluvaksi luvussa 5.1 kuvaamaani integrointikäsitteeseen, jossa Elina mieltää kielen ja sisällön integroinniksi esimerkiksi oppilaan tukemisen kaikessa, mitä opiskelussa vastaan tulee.

Merkityksellisenä seikkana havainnollistamismenetelmistä Elina mainitsi sekä ilmeiden että eleiden käytön. Esimerkki 25 osoittaa myös, kuinka koko opiskelijaryhmä voi tulla mukaan, kun jotain asiaa havainnollistetaan.

Esimerkki 25

E: ömm, ö siis jotenki m. tsiinä havainnollistamisessakin nim mä saatan niinku. me, nn. ottaa, oo opiskelijoita mukaa et me niinkut ttehdää ihan ku jotain näytelmää [naurahtaa] [mm]. et ihan tämmösiä niinku, konkreettisesti tehdää joku, asia ja sitte vielä näytetään et se tarkoittaa tätä. et niinku. et koko kehoo, ilmeet ja eleet semmost niinkuh heittäytymistä enemmän [onko antaa jotai esimerkkiä?]

E: no iha, ihan siis totam, aa ootappas mmikä olis, taas viimeksi esimerkki. ömmm. ootan nyt ku mä mietin kyllähän näit o oikeestaan niinkut tulee ö u, useemmm, melkein tuntuu että niinkuk koko ajam mutta ehkä se on mum persoonastaki. mä oom muutenki ehkä vapautunu [naurahtaa], en oo enää semmone. että pitää ollat tiukastit tietyllainev vaam mää oon se mikä mä oon. ootappas nyt mikä olis esimerkki siitä. ömmm. ömm, ootappas nytte, varsinkis siellä avustamis- ja asioinnin tunneilla kup puhutaan siitä asiakaspalvelusta. asiakkaitten kohtaamisesta ni. nin totaam, mvoidaan näitäm. niinku ilmeillä jä eleillä. niitä sanoja avaata jota tulee sitten, niinku, asiakkaitter reaktioista siellä voi olla outoja sanoja niille mitä se tarkoittaa ni. et mää vähä niinku. m, eleilläni, jotenkin, tavallaa ikään kun näyttelen se asian et, aaa niin ne ymmärtää ai se tarkoittaa tota, mä nt, mä en nyt muista, mitä yksittäistä sanaa justii [mm]. ööm, ootan nytte. tuliko meillä kum me puhuttiin siitä salassapidosta ja vaihtolovelvollisuudestaki no onha siinä kot tämmösiä käsimerkkejä, suu etee [nauraa] [mm], siis, mm, joo. ee, ö, e, en osaan nyt, yhtäkkiä kaivaam mut kyl mä niinkuk koen että siin on niinku, on. jotenki aina, mut, mut nehän tulee niinkuk kauheen tilannekohtaisesti aina siihe aiheeseen jotenki

S: mmm

E: liittyen

Elina pyrkii eleillä, kuten käsimerkeillä, auttamaan maahanmuuttajaopiskelijoita ymmärtämään kotityöpalvelualaan liittyviä sanoja suomeksi, kuten salassapito- ja vaihtolovelvollisuus. Myös Partanen (2012: 107) mainitsee esimerkiksi liikkeiden, eleiden ja ilmeiden olevan vuorovaikutuksen olennainen osa, joka tulisi huomioida kielten opetuksessa.

Havainnollistamisessa ovat menetelminä läsnä konkretia, kieli, eri oppimisympäristöt sekä ei-kielilliset seikat. Myös erilaisia opetusvälineitä, kuten videotykkiä tai puhelimia, käytetään. Havainnollistaminen voi teknologian avulla olla siis hyvin monikielistä.

6.4 Sanasto

Koska suomea ja kotityöpalveluopintoja integroidaan sisältöteemoina, on loogista, että sitä tehdään myös sanaston kautta eri menetelmin ja monen tyyppistä sanastoa saadaan monista lähteistä. Esimerkiksi työssä tarvittavaa sanastoa (ammattisanastoa) saadaan opiskeltavien sisältöjen muodossa. Yleistäen voi sanoa, että Sanastoa sekä ammattiaineen että suomen tunneilla saadaan autenttisista materiaaleista niin internetistä (kuten verkkomateriaalit), lehdistä sekä opetussuunnitelmasta ja kotityöpalveluiden opettajan käyttämistä luentomateriaaleista. Yhteiseen ymmärtämiseen pääseminen, eli että kaikki ymmärtävät käsillä olevan asian, on tärkeää sekä ammattiaineen että suomen tunneilla. Mikäli ammattiaineen tunneilla on tullut ilmi jokin vaikea käsite, opettajat tekevät yhteistyötä käsitteen selvittämiseksi opiskelijoille. Menetelmiä sanaston avaamiseen, selittämiseen ja muutoinkin sanaston opiskeluun, on monia. Myös havainnollistaminen liittyy tähän (ks. luku 6.3).

Seuraava esimerkki kuvaa sitä, kuinka sanasto on läsnä materiaaleissa. Lähtökohtaisesti maahanmuuttajat käyttävät samaa materiaalia kuin suomenkielisetkin opiskelijat. Esimerkit 26 ja 27 kuvaavat materiaalikirjoa, jota niin suomen kuin kotityöpalvelujen opettajakin käyttää opettaessaan ja näin myös sitä, mistä sanoja saadaan.

Esimerkki 26

E: – – kyl me käytetään kaikiles samaa materiaalia lähtökohtasesti. mutta, sitte. näille. eri kielitaustoista tuleville, meillä on niinku, lisäksi, n, tämmöne oppikirja. se o semmonev vanha. oppikirja joka on tehty joskus niinkup peruskoulu. öö asteisille. öö, ja, siinä on näitä, kotitaloude erillaisia sisältöjä

S: mm

E: ja, siin o, siin o semmosia yksinkertasia tehtäviä. et maahammuuttajat tekee niit tehtäviä siitä kirjasta, sitä kirjaa edes jaetas suomalaisille, ja [mhm] he kokevat se ehkä vähä. liia y, niinku helpoks tai, yksinkertaseks [mm]. mut maahammuuttajat on kokenus se iha hyväksi

S: mm

E: koska siinä aina sitte. kertautuu vielä se sanasto jota me käydää et siinä o semmosia helppoja yksinkertasia tehtäviä. ta em mä tiiäk ku o heiäm mielestää yksinkertasia mutta. kyl mä oon niinkut to, n, n, nii, jotenki ymmärtäny sen että, et se yksinkertasuuskaa ei oon niinku huono asia

S: mm

E: sillen ku se, öö. m, m niinku avaa sen ymmärryksen et mistä nyt puhutaan

S: aa eli ymmär

E: ja se sanasto [mm] löytyy myös sitä kautta sitte

Kuten Elina mainitsee, materiaalit ovat kaikille samat. Tämän tutkielman puitteissa en voi ottaa kantaa siihen, milloin selkokieli on yleiskielisiä materiaaleja hyödyllisempää, mutta

sanaston näkökulmasta yksinkertainen sanasto vihreässä kirjassa auttaa myös ymmärtämään asiaa. Tunneilla jo käydyt sanat kertautuvat uudelleen kirjassa. Suomen kielen opettaja kertoo seuraavassa, mistä kaikkialta sanoja saadaan hänen tunneillaan.

Esimerkki 27

M: hö no tota, tavallaan, paljohan se tulee niist materiaaleista niistä teksteistä ja niistä, luentomateriaaleista [tapauttaa käsiään], niistä kuulluymmärtämisistä mitä on ollu

S: mmm

M: ää, ö, k, ku o avattu niitä op, opetussuunnitelman. esimerkiks just niitä eri öö, os, osa-alueiden tekstejä nis sieltähä niitä on tullu

S: mmm

Suomen tunneilla ammattisanastoa saadaan muun muassa kotityöpalveluopettajan luentomateriaaleista sekä muista teksteistä. Myös kuulluymmärtämiset ovat hyvä materiaalilähde sanaston kartuttamiseksi. Opiskeluun liittyvät dokumentit, kuten opetussuunnitelma, toimivat sanaston materiaalina muiden muassa. Näin maahanmuuttajaoppilaat saavat runsaasti tilaisuuksia uusien sanojen oppimiseen ja oppivat näin eri kielenkäyttötapoja.

Kotityöpalvelujen opettaja mainitsi siitä, kuinka myös ammatilliseen koulutukseen liittyvät käsitteet kuuluvat osana opiskelijoiden tarvitsemaan sanastoon. Tämän on voinut havaita jo havainnollistamista käsittelevässä luvussa henkilökohtaistamissuunnitelman yhteydessä. Etenkin esimerkki 29 osoittaa, kuinka jotkin käsitteet liittyvät sekä tutkinnon opiskeluun mutta myös ammatinharjoittamiseen itseensä.

Esimerkki 28

E: no, sis, iha esimerkiks tää henkilökohtaistamissuunnitelma [aa]

S: joo

E: es, e se o, öö, se, niinku et mitä se, sehä o hirveem pitkä sananäkij [joo] jo et mikä ihmeen, mm, tuo on. siis oikeestaan kaikki nää Käsitteet jotka liittyy ammatilliseen koulutukseen mikä ero ov valmistavalla koulutuksella ja. mitä, mmitä se työssäoppiminen tarkoittaa. jaa, ja, mikä on tutkintosuorituster rooli

S: joo

E: ihan nää, ni, nää on niinkun niitä käsitte- kyl ne aukee mum mielestä heille iha hyvin

S: mhm

Esimerkki 29

E: ja asiakaslähtöisyys vielä (anteeks mä) [naurahtaa] onkos mää liiam, monisanainen? [et], [nauraa] [kiva vaa että om paljo kerrottavaa]. nii se, siitä, asiakaslähtöisyyden näkökulmasta joka on niinku siellä, näis tutkintotilaisuuksissa se semmone kauheen keskeine asia se kuuluu kaikkiin tutkinno osii. elikkä pitää pystyä itse valmistautumaan niihin tutkintosuoritukseen, asiakkaan lähtökohdista ja näkökulmista. selvittääs sitä, tutkintosuorituksen sisältöä

S: m

E: ni, nim mää, mää itse, varsinkin mietin että. että onkohan siinä ongelmiah. öö, jos kuitenkin pitää ymmärtää et mikä se asiakkaan tarve, on

S: mhm

E: ettei tuv väärinkäsityksiä, taim muita. öö, niin, mulla on ainakis se kokemus että ei oot tullu ongelmia ku siihe ov [mmm] valmistauduttu, hyvin

S: hmm

E: öö. ömmm. mutta, mutta tiedin niissä tilanteissa joissa valmistautuminen on jäänyt vähän heikoksi. nis sittev voi olla, niinku. semmosta, väärinymmärrystä puolin ja toisin. hyviv valmistautumalla [vai] kaikki yleensä sujuu. todella hienosti

S: hi

E: pelkästää, melkei, vois sanoo, positiivisia kokemuksia

Yhtä lailla kuin ammattiin liittyvä sanasto tärkeää on myös itse koulutuksen sanasto ja sen ymmärtäminen. Esimerkeistä ensimmäisessä tällaisiksi koulutuksen aikana tarvittaviksi käsitteiksi Elina siis mainitsi valmistavan koulutuksen ja työssäoppimisen. Näitä siis tarvitaan opintojen aikana. Jälkimmäisen esimerkin maininta asiakaslähtöisyydestä osoittaa myös, kuinka ammattisanasto ja itse koulutukseen liittyvä sanasto voivat kulkea käsi kädessä. Asiakaslähtöisyys mainitaan sekä tutkinnon perusteissa ja se on myös tärkeä osa tutkintotilaisuuksia. Se määrittää myös koko kotityöpalvelua, koska asiakkaan tarpeet täytyy ymmärtää.

Sanaston näkökulmasta suomea ja kotityöpalveluopintojen sisältöjä integroidaan myös monin eri menetelmin. Havainnollistamista käsitteelin jo luvussa 6.3. Yksi menetelmä on sanojen selittäminen tai sanojen avaaminen. Tätä sivusin jo tekstien avaamisen yhteydessä. Sekä suomen että kotityöpalvelujen opettaja joutuvat selittämään tai avaamaan sanoja maahanmuuttajaopiskelijoille. Kotityöpalvelujen opettajan tunneilla on myös suomenkieliset opiskelijat mukana. Esimerkissä 30 Elina kertoo muutamankin tavan selittää sanoja.

Esimerkki 30

E: no, no tiesti esimerkiks henkilökohtastamisessa nim mä näytän niille, sen suunnitelman

S: mmm

E: et, meil on tämmönen, lomaket tämmönem paperi jota me täytetään ni siellä kysytään tällasia asioita

S: hm [sil-]

E: sillä tavalla ja sit jos siellä tulee sanoja, mä oo aina sanonu et jos ov vaikee sana, ni nostakaa käsi ylös, nip pysähdytään siihen. tää on tiestim monesti. ööm, ehkä suomalaisille, mä, m, tai oikeestaa niinkum mä oom miettiny että, et, m, kokeeko ne sen ongelmaks. jaa tota, osa kokee osa ei

S: mmm

E: et, et jo-, jotkut vähä häiriintyy siitä et ku mennään nii hitaasti joskus eteempäi

S: mm

E: mut taas sittett toiset tulee tavallaam Mukaa siihen, ketkä ei häiriinny, heki auttavat sitten siinä jonku, esimerkiks sanan. selittämisessä

S: hmm

Henkilökohtaistamissuunnitelma näytetään konkreettisesti paperina. Maahanmuuttajaopiskelijat voivat myös nostaa käden ylös, jolloin vaikeaan sanaan keskitytään tarkemmin. Myös ryhmän halukkaat suomalaisjäsenet voivat osallistua sanojen selittämiseen. Sanoihin siis kiinnitetään huomiota ja niistä keskustellaan tunnilla. Kieltä ei siis ainoastaan käytetä, esimerkiksi vain puhuta henkilökohtaistamissuunnitelmasta ja oleteta, että kaikki ymmärtävät asian ilman tarkempaa sanojen selittämistä. Sanoja selvitetään vuorovaikutuksessa keskustel-

len toisten kanssa. Kaikkien oppilaiden, ei siis vain maahanmuuttajien, on ymmärrettävä käsitteet voidakseen oppia käyttämään niitä.

Myös Virta (2008) mainitsee tutkimuksessaan esimerkiksi selkeät käsitteet. Opettajien mukaan luokan monikulttuurisuuden ainoa vaikutus historian sisältöjen opettamiseen oli yksinkertaistaminen ja havainnollisuus, eli toisin sanoen käsitteiden selkeys. Tämä voi hyödyttää myös ryhmän suomalaisia opiskelijoita. Myös historian opettajaopiskelijat mainitsivat Virran mukaan kielelliseen yksiselitteisyyteen pyrkimisen sekä vaikeiden käsitteiden selittämisen, kun he pohtivat opettajakoulutuksensa alussa maahanmuuttajaopiskelijoiden kielivaikeuksia. (Virta 2008: 104, 106.)

Eräänlaiseksi sananselitysmenetelmäksi voi laskea myös opettajien välisen yhteistyön vaikeiden sanojen yhteydessä. Tämä korostaa myös entisestään sitä, kuinka tärkeää, ja monitahoista, yhteistyö opettajien välillä on integroinnin yhteydessä, minkä osoittivat jo esimerkit luvussa 6.1.

Esimerkki 31

E: no, sittem mää, ö, näitte suomen kiele (opettajien kanssa) [hm] [E nauraa], heidän kanssa yhteistyössä. juttelen että, et meil on tämmösiä käsitteitä tullu vastaa joita on olluv vaikee. selittää taim mä en oo ihav varma, ovatko he ymmärtäneet. mistä on kysymys. niin tota, että he käyvät sitte. suomen kielen tunneilla, näitä asioita näitä sanoja näitä käsitteitä. läpi et se asia aukee

Vaikeat sanat, joiden kanssa ammattiopettajalla on ollut selittämistä vaikeuksia, tuovat sisältöä myös S2-tunneille. Mainitsemalla vaikeista sanoista suomen kielen opettajalle myös hän tietää, missä aiheessa ammattiaineen tunneilla ollaan menossa. Näin myös mahdollistuu horisontaalinen integrointi. Tekemällä yhteistyötä luodaan jostain aiheesta yhtenäistä kokonaisuutta, jossa oppiaineiden rajat ylittyvät.

Yhtenä menetelmänä Elina mainitsi synonyymien käytön sekä oppilaiden oman kielen hyödyntämisen silloin, kun hän varmistaa, ovatko maahanmuuttajaoppilaat ymmärtäneet jonkin suomen kielen sanan.

Esimerkki 32

E: no se oo tiesti se, varmaan se kt tavallisin tapa että [joo] mä kysyn että ymmärsittekö

S: mmm

E: ja, ja sattet tota ni. saatan, mä en tiää, m, kum mul o se, hassu et niinku että mikä se, että tiedätkö mit, e mikä se o omalla kielellä tuo sama asiah [mmm]. et tota ni, mut et se o suomeksi tämä, ja sitten ne mahdolliset, synonyymit sille, sanaalle kum monilles sanoillev voi sitte ollat tiestim myös

S: mmm

E: synonyymia tai samalles sanalle eri merkityksiä

S: mmm

E: ne, ne tulee yleensä yleensä maahanmuuttajien niinkun ne on niinkun nostaa sen kys, e esille et suomen kielellä on tullu, nt kielen tunneilla että, tää tarkoittaa tätä mutta tässä tää tarkoittaa jotaiv vähä eri asiaa, nyt älä taas kysy esimerkkiä mä em muistan nyt heti, mitääm [mmm] mut että, on tulluj joitakis semmoisia, tilanteita. et tavallaa itekki yllättyne et niin todellakin joo näinhä se oli

S: mmm

Suomalaisen sanan yhteydessä Elina voi hyödyntää maahanmuuttajan omaa äidinkieltä ikään kuin tukikielenä luodessaan opiskelijalle kokonaisvaltaista oppimiskokemusta. Näin Elina hyödyntää oppilaiden monikielisiä resursseja. Suomenkieliset sanat herättävät myös keskustelua synonyymeistä eri sanoille ja näin ollen keskustelua sanojen merkityksistä. Suomen tunneilla merkitys samalle sanalle on ollutkin jokin aivan muu. Merkityksistä siis neuvotellaan yhdessä ja käytetään kieltä. Näin päästään kiinni sanojen käyttöyhteyksiin eikä sana jää vain ulkoa opittavaksi.

Esimerkki 33

M: – – nii ja sitte yritetty sitä et se ei jää vaa semmoseks sana ulkoo opetteluks vaa että se oikeestin niinkun menis. eihä se vielä oo oppimista et jos sä muistat jonku sanav, ulkoo hetke aikaa mutt se [mm] että sen niinku osais käyttää sitä oikeessa yhteydessä, ja SIInä joutuu aika paljo pohtiis sit niinku, sanojem merkityseroja

S: mhm

M: et mitähäm mä nyt yhtäkkiä sanosi. jäähdyttää jäädyttää no ne o eri juttu mutta on semmosiakis sanoja jotka niinkun. vois olla, periaattees, iha, vastaava, sama merkitys, mut sit kuitenkin me käytetään niitä eri yhteydessä. et sitten tulee se semmone niinku, käyttöyhteydet, siinä

S: joo

M: joo

Koska sanojen synonyymit herättävät keskustelua, myös suomen kielen opettajan mainitsemat käyttöyhteydet tulevat tutuiksi. Sanaston opiskeluun on etenkin suomen tunneilla monia menetelmiä aina lauseiden tekemisestä sanalistojen tekoon. Sanoja ei kuitenkaan opiskella ikään kuin yksittäisinä sanoina. Aivan kuten eri ammattiaiheita käsiteltäessä saadaan niihin liittyvää sanastoa, myös yksittäiset sanat pyritään yhdistämään esimerkiksi johonkin tiettyyn aiheeseen. Seuraava Marian esimerkki kuvaa tätä.

Esimerkki 34

M: öö no jos on ollu joku vaatehuolto esimerkiks heil o ollut silittämiseen, pyy, pyykinpesuun silittämiseen kuivaamiseen, mankelointiin, liittyvä aihe menossa nin (--). joko onn, sillan yhen kerra ainaki muistan että oon ottanut nii et ku heillä ollut ne luennot. ja niitä on käyty, läpi ja on on käyty kokeilemassa mankelit ja muuta ni sitte o ruvettu miettimää et netto mitä, no mitä siellä tapahtuu ja mitä sanoja siellä on ollut ja. et tavallaan niinkuk kerrattu sitä Asiaa, ja [mhm] sieltä on sitte tullu niitä sanoja ja. tehty niistä laa, lauseitaki ehkä tait tämmösiä pieniä että, muotoja o tullu siinä samalla

S: mhm

M: silittääp paidan kaul, kaulukset [nauravat], mikä on kaulus

S: mm

Sanoista lauseiden tekeminen yhdistää sanat siis johonkin kontekstiin, kuten pyykinpesuun ja sen eri työvaiheisiin. Näin sanat yhdistyvät siis johonkin, joko lause tai pyykinpesu laajemmin, eivätkä jää ainoastaan mieleen irtosanoina, kuten sanoina silittää tai paidan kau-

lukset. Lauseen muodostamisessa tarvitaan oppijan tiedon aktiivista prosessointia, siis kielen käyttöä, ja korkeamman ajattelun taitoja - jotain muuta kuin ainoastaan muistamista. Seuraava esimerkki havainnollistaa vielä kahta käytettyä menetelmää.

Esimerkki 35

M: ää, mee on tehty sanaselityksiä, pareittain pienissä ryhmissä. on leikitty niillä sanoilla eri tavalla ollu sanalappuja on, – – öö no sitte on ollu ihan tämmösiä sanalistoja. tekoo – –

Esimerkiksi sanojen selittäminen antaa opiskelijoille mahdollisuuden kielenkäyttöön ja samalla sanaston opetteluun. Tässä havaitsee jälleen kielen välineellisen luonteen: sanaa selittäessään oppilas välittää ikään kuin tietoa toiselle.

Ensi alkuun saa kuvan, että sanat jäävät irrallisiksi (niitä saadaan esimerkiksi materiaaleista eri aiheista). Ammattisanaston lisäksi on myös opiskeluun liittyvää sanastoa. Loppujen lopuksi eri menetelmien avulla sanat vaikuttavat kuitenkin yhdistyvän johonkin oppijan kokemuksessa: joko keskustelemalla sanoista toisten kanssa, kuten sanojen merkityksistä, tai tekemällä sanoista omia lauseita. Luultavasti sanat eivät olekaan niin irrallisia kuin ensi alkuun aineistossani vaikutti.

6.5 Integroinnin haasteita ja kehittämiskohteita

Suomea ja kotityöpalveluopintojen sisältöjä integroidaan ammatillisten sisältöteemojen, havainnollistamisen ja sanaston avulla. Opetuksen integroinnissa on kuitenkin olemassa omat haasteensa. Teorialuvussa mainitsin Aaltosen mainitsemista kontekstitekijöistä, joista yhtenä olivat fyysiset puitteet. Fyysisiä puitteita kuvailivat myös haastattelemani opettajat. Haasteiksi mainitaan niin tilojen kuin välineistönkin puute.

Esimerkki 36

E: – – no, vvarmaan tilojen suhtee [nauraa] [mm]. opetustilojen [miten?] suhtee että. et esimerkiks ku meil ei täällä oot tällä hetkellä opetuskeittiö meilä [mm] oli ennem mut siitä tehti sitted toi, rehtoreitten siipi tonne. niin, niin tota kyllähän se oli semmone, si-, kum mä oon ollut täällä silloin ku se oli

S: mm

E: nis se oli, iha äärettömä hyvä tapa, käytännö asioita opiskella ja [mm], ja tota. öö, öö siinä tulee niinkup paljom myös suomalaista kulttuuriakia samalla

Esimerkki 37

E: ja meil om paljon tunteja tuola [paikan nimi]

S: aa

E: nii, se, se, et meil ei os sielä sit niitä välineitä mitä meil on täällä

S: aivan

E: tääl on kuitenkin paremmiv välineitä täällä opistolla ni. sitte opettaja joutuu kuljettaan niitä eestakasi

S: esim, mitä välineitä täällä onn?

E: no tääl o esimerkiks siivoukseen kaikki välineet [aivan] ja koneet

S: aivan

Esimerkissä 36 kuvattu tilanne, että opetuskeittiötä ei ole, on saanut aikaan sen, että kulttuuriasioita ei voida enää niin hyvin opettaa. Aiemmin mainitsemassani esimerkissä Maria viittasi samaan asiaan. Tavallaan yksi potentiaalinen kielen- ja sisällönoppimisympäristö on menetetty. Toisessa esimerkissä kuvattu tilanne välineistön puutteesta saa aikaan sen, että opettaja joutuu kuljettamaan siivousvälineitä muualta. Tämä liittyy sinänsä jo integroituihin oppimisympäristöihin: käytäviä siivotaan ja näin opitaan kieltä. Maria tuo esiin välineistön aiheuttamat vaikeudet esimerkiksi opetusmenetelmien näkökulmasta.

Esimerkki 38

M: – – siellä ei oos sattet tietokoneita käytössä ku opettajan kone, et siellä ei pääset tekemää, extemporee vaa yhtäkkiä jotai et haetaampa tietoo tähä jostaki yhdessä tai mennäämpä tekemää joku kirjoitustehtävä koneellen ni sehä ei onnistu. että vähä semmosia niinkun puittei, puitteiden kans ongelmia, mutta niitä nyt varmaan on ratkasemassa ens vuodelles sitten ni. seki asia kehitty. – –

Se, että tietokoneita on ainoastaan opettajalla, rajoittaa tunnilla tehtävien asioiden suorittamista. Tiedon hakeminen yhdessä ei siis onnistu eivätkä kirjoitustehtävät. Välineistön puutteen lisäksi myös ajasta on pulaa. Marian esimerkki kuvaa tätä aikataulujen näkökulmasta, kun taas Elinan yleisesti suunnitteluajan puutetta kuvaava esimerkki ilmentää molempien käsityksiä kyseisestä aiheesta. Kyseinen esimerkki havainnollistaa myös ainoastaan Elinan mainitsemaa integroinnin haastetta: opetustiimien kohtaamattomuutta.

Esimerkki 39

M: – – aikatauluttaminen tietenkä, siinä mielessä että. meillä ku vielä fyysisesti osittai opiskelevat eri tiloissa tuola [kaupunginosan nimi] keskustassa [aijaa] ne tilat. että niinku opettajan, mää, liikkuminej ja kulkeminen tuone. ja. on aika, tiuk- tiukoila aikataululla aika, haastavaa välillä

S: mhm

Esimerkki 40

E: – – ei ot tällä hetkellä [suunnittelu-aikaa] si-, sillä tavalla että. tai siis mää tarkoitan täällä ei oot tällä hetkel sitä että meillä on. jaettu täällä niinku orkanisaatioissa. eri, niinkuk koulutusmuodot omiin tiimeihinsä

S: mmhm

E: esimerkiks niinkum. tää ammattitutkinnot kuuluu, [tiimin nimi] eli, ammatillisten, ee lisäopintojen, tiimiin, ja, sitte, suomen kiele, opettajat taas kuuluu sinne. sinne, ööm, missä om maahammuuttajaopettajat ja suomen kieli et niil on

S: mhm

E: öö suomen kiele opettajat oma tiimi

S: mmhm

E: [toisen tiimin nimi]-tiimistä puhutaa [nauraa]

S: m

E: – –

nää ei sit niinku niinkul leikkaat toisiaa

S: mm

E: et niil o omat kokoukset meil o omat, m, m, missä niinku suunnitellaa. öö, v, tätä, öö, niinkul lukuvuosisuunnittelua tehää ja, kaikkea muita yhteisiä asioita. tiestim mitä tulee myös tuolta johdon taholta et niitä sitte y, m, pitää yhes tehäm mut että. ää, nyt nää ei niinkul leikkaan nää tiimit toisiaan et se ol lähinnä vaa että me niinku henkilökohtasestik kum mee, niinku, nähää ja, ja, ja, sovittaa ja kysellääj ja. e, e, e, sillä, sillä tavallaan niinkut tapahtuu se kohtaamine
S: mm

Marian esimerkissä eri paikoissa sijaitsevat opetustilat saavat aikaan tiukkoja aikatauluja. Elinan esimerkki kuvaa aihetta vähäisen suunnitteluajan näkökulmasta, minkä lisäksi hän sivuaa myös opettajatiimien leikkaamattomuutta. Molemmat opettajat mainitsivat erääksi integroinnin haasteeksi sen työläyden.

Esimerkki 41

M: kylläs, m, työtähän se teettää sis iha oikeestik ku, oisham mup paljo helpompi iha, jos, s, suoraa sanotaan nip paljo helpompiham mu ois vaa ruvetav vetää ihan tinkup puhasta äskakkosta ja unohtaa koko intekrointi. ottasiv vaa jotai et nyt mennään niinkun näitä, harjotellaan keskustelua ja nyt harjotellaa, kirjoittamistehtäviä, ja unohtasi (koko, koko kotityöpalvelun) et nyt mennää äskakkosta.

Esimerkki 42

E: – – et kyllähä se, niinku jossakiv vaihees varsinkim mä koe et aika raskastaki on. et aika yksin oon tehnyt täällä opistossa, niinku ammattitutkintopuolella tätä hommaa, et mul ei ook ketääm muuta tukee oikeestaan tällä hetkel ook kus suomen kiele opettajat. muissa ammatillisissa tutkinnoissa ei oikeestaa oom maahammuttajaopiskelijoita vielä ollenkaa. yksittäisiä joskus sillon tällä ollum

Esimerkissä 41 Maria toteaa, että on työtä teettävää integroida suomea kotityöpalveluihin. Normaalin S2-opetuksen toteuttaminen keskustelu- ja kirjoitusharjoituksineen olisi helpompaa vailla kotityöpalveluyhteyksiä. Esimerkissä 42 Elina kuvaa integrointia myös yksinäisenä ja viittaa samalla tuen saamisen näkökulmaan. Työläyteen liittyy myös resurssikysymys, jonka molemmat opettajat mainitsivat. Esimerkissä 43 Maria kuvaa sitä, kuinka suuri opetusmäärä vaikuttaa integrointiin.

Esimerkki 43

M: – – meitä on. tää resurssi, puitteet elikkä, mul on niin paljon muutaki opetusta, että enn, itep pystyv vetää, öö, tätä suurta määrää tätä. äskakkosta niinku tuola ammatillisella puolela. meil o tälläki hetkelä kaks opettajaa, elikkä me tehään kahe opettajav voimin. puolet ja puolet opetetaan ja sitte – –

Muun opetuksen suuri määrä siis on haasteena integroinnille, vaikka apuna on myös toinen opettaja.

Maria mainitsi integroinnin haasteeksi myös oman tietämättömyyden ammatillisessa asiassällössä. Myös Elina sivusi kyseistä aihetta kielen näkökulmasta, mutta ei niin eksplisiit-
tisesti kuin Maria.

Esimerkki 44

M: – – se [integrointi] ei toimis sillon, jos mää ennnn, oikeesti ymmärrä sitä asiaa

S: mm

M: sen ammatillisem puole asia mitä, mitä vois, taip pitäis intekroida. jos mä en oikeesti, osaa. [naurahtavat] (jotakin) ni, sillon mää voim mennä, tekemää hallaa et mä puhu iham puppua sitte. eli tota, mä oon sittenn ja, jos on ollut tällasia, vaikeempia heiä ammattiil liittyviä, öö asioita niin sitten onn. tavallaan. vähemmän niitä käyty tavallaan sit niinku asiam puolesta läpi et avattu vaa ehkä sitä tekstiä mutta ei sitten niinkää. en oo uskaltanut lähteän nii sanotustis sorkkimaam maale joka ei oo tuttu

S: mmm

Esimerkki 45

E: – – em mä varmaa, mikään kielen, mm kieeng kiele, opettamisen, ammattilainen tai. mut et se vaan tulee sen käytännön kautta sitte

Maria kokee olevansa epävarma ammatin sisältöosaamisen suhteen, vaikka hän onkin suomen kielen opettaja, ei kotityöpalvelujen. Vaikka Elina mainitsikin, että kieleen liittyvät seikat ovat tulleet käytännön kautta, hänen mainintansa, ettei hän luultavasti ole kielen opettamisen ammattilainen, kuvastaa ainakin lievää epävarmuutta kielikysymyksissä.

Seuraava esimerkki kuvaa myös tietämättömyyttä, mutta nyt integroinnin alkuajoilta. Kun integrointia aloitettiin tässä oppilaitoksessa, se oli Marialle uutta. Opettaja, joka ryhtyy integroimaan ensimmäisiä kertoja omaa oppiainettaan muihin aineisiin voi olla samassa tilanteessa.

Esimerkki 46

M: elikkä, varmasti iha jos, (alkuu) miettii et mikä oli haasteena nii ha, lähden nollasta

S: hmmm

M: ei oo mitään oikeestaan niinku, mallia tälle, miten teet vaan piti ruveta vaan niinku ite haalimaan tietoo ja. kartottamaan tarpeita ja. itekki niinku lähin siihen niin miettimää että no, mihtä, mikä on (tää koko kotityöpalvelu et [naurahdus] mitä ne tekee) mitä ne opiskelee. mitä sisältöjä täällä on onko minusta tähä ensinnäkää et ymmärränkö mä Yhtää mitä, mistä mistä he niinku puhuu. mulla onneks oli itellä talouskoulu takana vaikkei se [mhm] nyt ollukkaa ku vaa viien (kuukauen, [naurahtaa] kurssi joskus) lukioj jälkee mutta. sev verran kuitenkin etten ollu Ihan niinku. uunona niitte ravintoainettej ja. kaikkien kanssa että oli tullut moppiki tutuksi ja, muut siivousvälineet että ne PH:tki oli tuttuja jostaki, taka(vuosilta) [nauraa]. jotenkip pääsin aika, silleen kivuttomastis siihe mutta paljon työtä, se oli yks hankaluus kyl et paljon työtä joutu tekemää et. tavallaam miettii sen koko, öö ammatillisen suomen et mitä se vois pitää sisällä.

S: mm

Koska integrointi oli Marialle uutta, se vaati alkuun selvittelyä yleisesti koko kotityöpalvelualasta. Oli myös mietittävä kielen näkökulmasta, mistä on kyse. Tämä liittyy myös opetussuunnitelmien tuntemisen tärkeyteen, mihin viittasin teoriaosiossa. Mikäli haluaa integroida, toisen aineen – tässä tapauksessa kotityöpalvelujen – opetussuunnitelma on tunnettava.

Edellä mainittujen seikkojen, kuten tilojen ja ajan puutteen, lisäksi yksi haaste Marian mukaan on henkilökohtaistaminen (ks. luku 4.1). Tämä on sinänsä kiinnostava yksityiskohta, koska yleensä henkilökohtaistamiseen liitetään monia positiivisia puolia, kuten yksilölliset

opetusjärjestelyt. Maria viittaa seuraavassa esimerkissä myös osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen.

Esimerkki 47

M: jaa [mm] sittem myös tota. tää henkilökohtaistaminen siinä mielessä että M: – – kun, he tekee ammattitutkintoa nii hehä voi näyttää, osaamisem myös muuten ku lähiopiskelussa, eli siellä on opiskelijoita jotka, tekee, n töitä siis on työssä

S: mmm

M: ja sen työn kautta sitte, he, pystyvät näyttämään näitä ammattitaitovaatimuksia että ne, ne tota, tulee täytetyks, ja tekemään niitä näyttöjään niin. öö sitte he eivät ole välttämättä täällä paikkakunnallakaan, esimerkiksi, ollenkaan, eivätkä osallistun näihin, suomen kielen. opetuksi. ku satunnaisesti

S: hmm [naurahtaa]

M: et sinnes saattaa joku sit ilmaantua en oon nähny hänee kolmee kuukauteen koko kaveria ni. olen ollut Helsingissä töissä, ahaa. hauska, nähdä – –

Haastetta tuo siis se, että suomen tunnille voi yllättäen tulla oppilas, joka ei ole pitkään aikaan ollut mukana opetuksessa. Tällä on myös vaikutusta opetukseen. Kaivola (2012) havaitsi samankaltaisen asian tutkimuksessaan. Hänen tarkoituksenaan oli kehittää lukuvuoden aikana tukitoimia ammatillista perustutkintoa opiskeleville maahanmuuttajille yhtäältä suomen opetuksessa mutta toisaalta myös ammatillisessa opetuksessa (Kaivola 2012: 2). Kaivolan tutkimuksessa S2-opettaja koki hankalaksi eriyttää kuukautta myöhemmin aloittaneen, heikoiten suomea hallitsevan, opiskelijan opetusta. Muu ryhmä oli edennyt opinnoissaan hyvin. (Kaivola 2012: 44.) Vaikka Kaivolan tutkimuksessa tilanne lienee ollut erilainen kuin Marian tarkoittamassa, kuvaa se silti tilannetta, mikä vaikutus opiskeluryhmään – ja myös opettajan opettamiseen – uuden tai kauan poissa olleen opiskelijan ryhmään saapuminen aiheuttaa.

Marian mukaan myös heterogeeniset ryhmät ovat integroinnin haasteena.

Esimerkki 48

M: varmaa se mikä aina näissä maahanmuuttajakoulutuksissa, muissaki, on että, et se porukka o hirveen, niinku heterogeeninen,

S: mmm

M: et siellä kielitaito, vieläkin. kielitaitoprofiilit o hirveen erilaiset. että kun tekee yhdelle porukalle jotaki, tehtävää ni osa, osa ei haluais, keskustella, kun he haluaa puhua täydellistä suomea ja osa ei taas osaa oikein kirjottaa et se ov vielä heikompi se kirjottamisen taito tai hitaampi. et se on, niiv vaikee. et se eriyttäminen on, tosi. iso juttu myös, myös tuola puolella.

Eri tavoin suomea osaavat ryhmän jäsenet siis saavat aikaan sen, että tehtävien kehittäminen on hankalaa: toiset esimerkiksi haluaisivat puhua täydellisesti ja siksi välttelevät keskustelutehtäviä. Vaikka Maria puhuu eriyttämisestä, kytkökset integrointiin ovat olemassa. Käytetyissä tehtävissä esimerkiksi aiheet otettaisiin oletettavasti kotityöpalveluopinnoista, joten yhteydet ammattialaan olisivat olemassa.

Integroinnin haasteet kuvaavat myös integroinnin kehittämiskohtia. Yksi molempien opettajien mainitsema integroinnin kehittämiskohde oli toive yhteisestä suunnitteluajasta.

Esimerkki 49

E: jaa, ja totaam. mm. ja sittet tiesti et vois tehdä sitä aineistoo yhdessä et ois [mm] semmosta aikaa et voitais niinku iha yhdessä rakentaa se että. et, m, siis se, se ois iha ai, iaivan siis mahtava juttu itse asiassa et ois. suomen kiele opettaja ja minä et me voitais yhdessä istua ja et nyt meil on tämmöne aihe. ja, meil on tällaiset sisällöt jotka pitäis käydä siihel läpp, siinä läpi, koska ne sisällöthän meillä on ne. m, m, tietyllä tavalla vakiot

S: mm

E: koska ne, liittyy nimeomaa niihin tutkinom perusteisii ja niit [mm] ei voim muuttaa

S: mm

Yhteinen suunnittelu-aika mahdollistaisi aineiston suunnittelun ja syventymisen eri aiheisiin yhdessä. Kuten integroinnin haasteista ilmeni, aika ei kuitenkaan riitä tähän. Yhteiseen suunnittelu-aikaan liittyy myös Marian toive samanaikaisopettajuuden, yhteisopettajuuden, kokeilemisesta.

Esimerkki 50

M: ja, ja se miten [mmm] tätä vois niinku helpottaa ni totta kais se että meillä olis yhteistä suunnittelu-aikaa nis se varmaa sitä helpottaa. et voitais pohtia iham, iha oikeestim me kaks suome opettajaa ja sitte. ammatillisem puole opettajat että mi, mite se linkitys silloham me voitais, mahdollisestik kokeilla jossaiv välissä jotai, yhteis(opetustaki että [mmm]), jos mut, jos ne resurssit antas periks mutta tää on niin. niin tuota nin kiireistä ja niin, kaikki on niin täynnä, täynnä sitä, omaa työtään et sitä on niim paljon että ei, ei vaan niinku repee enempää, tällä hetkellä että – –

Halua erilaisten linkitysten yhdessä etsimiseen ja myös yhteisopettajuuden kokeiluun siis olisi, mutta esteenä ovat jälleen sekä aika että jo aiemmin esiin tulleet opettajien resurssikysymys.

Integroinnin kehittämiskohteeksi Maria mainitsi kiinnostavana ideana halukkuutensa kokeilla suomen integrointia työpaikalla. Näin paikka ja kielenopetus integroituisivat.

Esimerkki 51

S: joo, vuuten tota, tehäänkö, miten. täällä siis, tämmöstä, m, ajan ja. paikan, integrointia? sanoit tossa aikasemmin, kyllä jo siitä että. ei jonnekin kotitalousluokkaan, hirveesti ehkäpp pääsem mutta, mutta. integroituuko teillä. vaikka pietäänkö teillä jotain, n, suomen tunteja jossain. työ, paikalla tai työsalissa tai?

M: eei sis, öö, täähän on, työssäoppimisehan tapahtuu sit omilla jaksoilla elikkä he o aina, monta viikoo sitten, työssäoppimispaikassa, ja sinne ei oles sijoitettu suomen tunteja se ois kyllä, sinänsä se, yks juttu mikä mua kiinnostas hirveästi, kehittääs sitä siihen suuntaan. että vois mennä mut sitten se on resurssikysymys koska ne on kaikki eri työpaikoissa. niin, tota. m,m miten, miten se sittet tapahtus et suome opettaja sinne menee aineeopettajahan siellä on. jonkiv verran, eri ryhmäohjaaja sitte, mukana, alussa ainaki uusissa paikoissa jaa, ja käy seuraamassa et on mukana sielä mut et suome opettaja ei mene, työpaikoille. et se on erillinen, jakso, missä sit tapahtuu myös niinku se näyttö. arvioitava näyttö sit sielä lopussa. öö, mm, (--)- –

Aineenopettaja, siis ryhmänohjaaja, käy työssäoppimispaikoilla ainakin alkuun mutta suomen kielen opettajat eivät. Suomen kielen tuntien integrointi työssäoppimispaikoille kiinnostaisi Mariaa, mutta jälleen resurssit tulevat vastaan. Koska työssäoppimispaikat ovat eri paikoissa, opettajan on mahdotonta itsekseen päästä käymään kaikissa paikoissa opettamassa.

Integroinnin haasteiden yhteydessä integroinnin raskaudesta tai työläydestä puhuttaessa Elina mainitsi omasta yksinäisyydestään ammattiaineiden puolella integroinnin suhteen. Jo kyseisessä esimerkissä hän mainitsi tuen tarpeen kaikilta opettajilta. Seuraava esimerkki kuvaa integroinnin kehittämistä tuen näkökulmasta.

Esimerkki 52

S: m, kaipaisitko sie jotain niinku lisäyhteistyötä muitten kanssa tai tai, t, jotain [joo] kehittymistä

E: kyllä [tässä?] mä kaipaisin kyllä [minkälaista?] no, siis tota, ensinnäkii se että ne ymmärtäis [nauraa]

S: eli [ne] ketkä?

E: ne jotka tekee niinku suomalaisten kanssa. öö töitä ammattitutkinnoissa nii, kum määki oo aikasemmin tehny. ni, se on tietyllä tavalla paljo. niinku, se vaatii vähemmän su, sun aikaa ja sum panostas ja. ja sitä et sä mietit mite sää sen teet ja. ja, sitte niinku sitä huolta kantaa et miten ne pärjää sielä työelämäs miten ne otetaan sielä vastaa. – –

Elina toivoisi tukea myös muilta ammattitutkintojen opettajilta. Suomalaisten kanssa opettaminen on helpompaa, koska sitä, kuinka asiat tekee, ei Elinan mukaan tarvitse niin paljoa miettiä. Integrointi vie siis enemmän aikaa.

Elina mainitsi integroinnin kehittämiskohteeksi myös kielitasotestauksen puutteen.

Esimerkki 53

E: ny, se [kielitasotestaus] on tehty niinku enne ja mä kato aina niinkus sen, ja luotan siihen. et meilläähä on täällä puhetta siit et meillä vois ollas se kielitasotestaus myös täällä mut nyt siihe ei oo ainakaar resursseja tällä [mhm] hetkellä. se vois ollat tosi hyvä asia

S: mm

Kielitasotestausta on siis ollut ennen, mutta sittemmin se on poistettu. Tasokartoitus on yhteydessä kielen ja sisällön integrointiin oppilaiden kielitaidon kartoittamisen näkökulmasta. Kielitaidon merkitys on seikka, johon en tämän tutkimuksen puitteissa ole voinut ottaa niin runsaasti kantaa integroinnin yhteydessä. Aineistostani kuitenkin ilmenee, että vaikka kielitasotestausta ei haastattelun tekohetkellä ollut, kielitaidon tasokartoitus tehdään maahanmuuttajille joka tapauksessa.

Kaikkinensa integroinnin haasteista ja myös kehittämiskohteista syntyy hyvin monitahoinen kuva. Aineistoni perusteella haasteiden osalta on kyse pitkälti fyysisistä puitteista,

kuten tilojen ja välineistön puutteista. Myös aika tuottaa ongelmia, koska aikataulut ovat niin tiukat. Integrointi vaatii aikaa, ja ehkä siksi jo muutenkin kiireisessä ilmapiirissä se koetaan myös työlääksi. Myös oma tietämättömyys integroitavan ammattiasian suhteen mainittiin sekä integroinnin alkuvaiheen hankaluudet, koska integroinnin käsite oli uusi eikä tietoa ollut. Integroinnin kehittämiseksi opettajilla on ideoita aina paikan integroinnista toiveeseen saada yhteistä suunnittelu-aikaa, mutta esteeksi muodostuvat niin aika kuin resurssikysymyksetkin.

6.6 Integroinnin tavoitteet

Kieltä ja sisältöä voi integroida monin eri tavoin. Pehdyttyäni siihen, mitä integrointi on käytännössä jatkan integroinnin tutkimista käsittelemällä integroinnin tavoitteita. Toinen tutkimuskysymykseni käsittelee sitä, mihin kielen ja sisällön integroinnilla pyritään. Yksi tavoite on pureutua yhtäältä työkuulttuuriin eli siihen, mitä opiskelijat tulevat tulevalla ammattialallaan kohtaamaan. Seuraava Marian esimerkki kuvaa, kuinka S2-tunnilla on mahdollista korostaa asioita, jotka ovat suomalaisille tuttuja eikä niitä välttämättä käsitellä ammattiaineiden tunnilla tämän vuoksi. Esimerkki on toisinto aiemmin olleen esimerkin loppuosasta Aiheita käsittelemässäni luvussa.

Esimerkki 54

M: – – jaa varmaa sit sielä tulee, myös semmosia asioita nostettua esillen niinku vaitiolovelvollisuus ja, tait tämmönen salassapito niinku heiänki ammatissa on tosi tärke juttu niin, korostuu eht, tulee korostettua ehkä semmosia asioita jotka onn meilek kulttuurisesti aika helppoja

M: mutta heille aika vaikeeta – –

Suomalaisen kulttuurin jäsenenä monen ainakin olettaisi tietävän, mitä vaitiolovelvollisuudella tarkoitetaan. Muualta Suomeen tullut ei välttämättä tunne koko käsitettä tai asia on tuntematon. Asioista keskustelu antaa maahanmuuttajille tietoa mahdollisesti uudesta kulttuurista.

Työkuulttuurin lisäksi integroinnilla päästään pureutumaan myös opiskelukulttuuriin. Kuisman (2001: 6) mukaan maahanmuuttajien ammatillisessa koulutuksessa kulttuuriin, kuten opiskelukulttuuriin, liittyvät asiat voivat aiheuttaa solmukohtia. Yhtenä integroinnin tavoitteena onkin pureutua opiskelukulttuuriin.

Esimerkki 55

E: öö, sis, varmasti [tapauttaa käsiään] suomen kiele opettajat opettaa tätä asiaa [itsearviointia] . ja, m. meki, käydään sitä läpi. monessa vaiheessa opintoje aikana. mut ettän, niinku, m, vielä, vielä edes palaan siihe et mikä siinä ov vaikeeta ni. siinä on niinku heillev vaikeeta se, kum meille aina opetetaan et meidän pitää löytää omat vahvuutemme. ja sittem meidän pitäis löytään ne asiat mis meäm pitää kehittyä. nii se, että hevd, heidä, pitäis löytyän ne asiat missä pitää kehittyä

S: mhm

E: ni, niin tuntuu että, heidä ov vaikea sanoa että, minä en jotakin osaa, [nauraa]. ja, ja vvv, em mä tiäs se liittyy ehkä, niinku laajemmil, laajemminkin tähän. tähän akkultu,raatioon, niinkus siihen käsitteeseen. e, mmm, m, et o jotenki ehkä ppelko siitä että jos ei osaa ni onko huonompi tai. ja, ku, me kuitenkin yritetään opettaa et siitä ei olek kysymys vaan, vaan se o sitä ammatillista. ö kasvua, kun näkee, itsessään niitä kehittämisen kohteita, mut, se om mum mielestä varmaan se kaikista ehkä niinkuv vaikein asia. ollut tässä matkav varrella, koska tutkintosuorituksissa o aina itsearviointiosuus. työssäoppimisessa on itsearviointiosuus. ja itse asias tehtävissäkin on. ja, ja tehtävissä, n, n, n, niinkuk kirjoitetaan, lyhyestim mut yleesäh heile ne vastaukset o hyvil lyhyitä

S: mhm

E: kaikki meni hyvin, piste

[nauravat]

E: niinku et, avaav vähän mitä sinä tarkoitat tällä voisitko kertoam mikä meni hyvin, menikö joku vähän huonommin. oliko ongelmia. nin ni tota se o, semmonem mielenkiintonen

Itsearviointi, joka on olennainen osa opiskelukulttuuria, on monesti haastavaa maahanmuuttajille. Kielen avulla, kuten kysymällä lisäkysymyksiä, voidaan ohjata ja tukea opiskelijaa pääsemään sisään tähän ehkä vieraaseenkin opiskelukulttuurin osaan. Opiskelija saa oikea-aikaista tukea opettajan kysymysten muodossa, jotta hän voi kehittää kirjallista vastaustaan. Opiskelijan tukemisen näkökulmaan liittyy myös luvussa 5.1 mainitsemani esimerkki, jossa Elina määritteli kielen ja sisällön integroinnin tukemiseksi ja kannustamiseksi. Se kattoi kaiken, mitä opiskeluun kuului. Muutoinkin opiskelijan kielitaidon tukeminen on seikka, johon integroinnilla pyritään. Seuraava Elinan esimerkki on kuvaus tästä.

Esimerkki 56

E: nno k, siis kyllähä se [integrointi]tukee iha hirveesti. jos aattellaan nimeomaan näitä, niinkum. m eri kielitaist-, taustoista tulevia ni. em, em, mää luule ettei se asia menis ollenkaa samala tavala perile päästäisköhäm me näyttöihi ollenkaa?

S: mmm

E: ku näyttöihi ei voim mennä jos ei osaa

Pohdinta siitä, päästäisiinkö näyttöihin saakka lainkaan, kuvaa sitä, kuinka paljon integroinnista katsotaan olevan tukea kielitaidon kehittämisessä. Koska ammattisisällöt ovat niin vaikeita ja abstrakteja, tuki kielellisissä seikoissa, kuten edellisissä luvuissa käsittelemäni ammattiaiheiden läpikäynti S2-tunneilla tai opettajien sanojen selitykset, on ensiarvoisen tärkeää.

Maria mainitsee myös yhdeksi integroinnin pyrkimykseksi opiskelutaidon opettamisen esimerkissä 57.

Esimerkki 57

M: ja totaa, ää jonkuv verra sitä niinkun, yritän, (--), yritä aina tsempata että on vaikeeta joo nää on tosi hankalia nää jutut, jotkut jutut mutta että, ihan kaikkeeha ei tarvii osata kum monet o hirveen kunniaimoi-sia että kaikki pitää oppiam mitä [mm] ammatitunnilla opitaan ni. yritetään myös niinku sitä opiskelutai-

too et ei., iha, mikä tässä asi- et, mikä om, pääasia mikä pitää muistaa ja mikä pitää osata, ja mikä [mmm] on ehkä semmoinen. lisää tais semmone yksityiskohta mikä ei oo niin tärkeä

S: mmm

M: et mikä tässä kokonaisuudessa on se. pääasia, eli myös vähä sitä opiskelutaitoja on niinku. ne o joillaki. n, tietyistä kulttuureista tulevilla aika. ää aika huonot vielä suoraa sanottuna tai heikot [mmm], et, ehkä myös sitä sitte. yritetään niinkus ssaaha. – –

S: mmm

Opiskelutaidon opettamisella voidaan siis opettaa löytämään tärkeä vähemmän tärkeästä. Aallon ja Tukian (2009: 28) mukaan oppimisen näkökulmasta tärkeäksi seikaksi nousee oppilaan auttaminen ja ohjaaminen tärkeiden seikkojen löytämisessä.

Etenkin kielitaidon kehittämisen tukemisen yhteydessä taustalla vaikuttanevat myös kotityöpalveluopintojen oma opetussuunnitelma sekä henkilökohtaistaminen. Tukemisen näkökulmasta integroinnista on lyhyt, melko epämääräinen, maininta suomen ja kotityöpalveluopintojen integroinnista oppilaitoksen kotityöpalvelujen opetussuunnitelmassa. Maininta velvoittaa Marian mukaan hänet opettajana integroimaan. Myös henkilökohtaistaminen liittyy osaltaan integrointiin, koska, Elinan kertoman mukaan, opintojen alussa käydään läpi opiskelijan mahdolliset tuen tarpeet. Taustalla on siis opettajan toimintaan vaikuttavia dokumentteja.

Kielen ja sisällön integroinnilla vaikuttaa olevan hyvin mahtipontiset pyrkimykset, mutta luultavasti sen vuoksi integrointi koetaan tarpeelliseksi sen haasteista huolimatta. Työ- ja opiskelukulttuuriin pureutuminen auttaa maahanmuuttajia sosiaalistumaan suomalaisiin tapoihin ja tukevat heitä kyseisessä prosessissa. Opiskelutaitoa voidaan myös käydä läpi. Kielitaidon tukemisen tärkeyttä ei voi liikaa korostaa: ilman integrointia ammatillisista opinnoista suoriutuminen vaikeutuisi huomattavasti.

7 PÄÄTÄNTÖ

Tässä luvussa tiivistän analyysissä saamani tulokset sekä pohdin, mitä tuloksista voi päätellä. Arvioin myös tutkimukseni luotettavuutta ja kehittelen mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

7.1 Tulokset

Opettajien integrointikäsitteistä heidän opetuksensa ohjenuorana selvisi, että käsitteet vaihtelevat. Yhtäältä mainitaan kielen ja sisällön muodostuminen yhdeksi kokonaisuudeksi oppijan oppimiskokemuksessa. Läsnä ovat myös määritelmät integroinnista sekä vertikaalisena että horisontaalisena ilmiönä. Opettajien välinen yhteistyö korostui myös. Se ilmeni etenkin ammatillisten sisältöteemojen rytmittämiseen liittyen materiaaleista puhuttaessa.

Suomea ja kotityöpalveluopintoja integroidaan monin tavoin. Tämä tehdään ensinnäkin sisältöteemojen avulla, kuten kotityöpalveluopintojen tunneilta saatavien ammatillisten sisältöteemojen, rytmittämisenä. Kyse on pienimuotoisesta integroinnista. Lisäksi sekä suomen että kotityöpalvelujen puolella sisältöteemoihin kuuluu tekstejä sekä niiden kirjoittamista ja avaamista sanastollisesti. Kulttuuriin liittyviä sisältöteemoja käsitellään niin suomen kuin kotityöpalvelujenkin tunneilla, mutta niiden käsittelytavat eroavat hieman toisistaan. Autenttisten materiaalien avulla saadaan lisää aiheita tunneille, ja kotityöpalvelualalla kohdattavien vuorovaikutustilanteiden harjoittelu tuo kommunikatiivisia aspekteja S2-tunneille.

Yksi tapa on myös sisällön havainnollistaminen ja yksinkertaistaminen. Tällöin hyödynnetään esineitä, internetiä videoineen sekä yleensäkin kuvia. Myös internetin käännohjelmat voivat olla käytössä. Ilmeitä ja eleitä hyödynnetään myös sekä puhelimia. Maahanmuuttajaopiskelijoiden omaa äidinkieltä hyödynnetään myös tukikielenä havainnollistamis- mielessä.

Suomea ja kotityöpalveluopintojen sisältöjä integroidaan edellisten tapojen lisäksi myös sanaston kautta. Esimerkiksi ammattisanoja saadaan esimerkiksi ammatillisista sisältöteemoista sekä erilaisista materiaaleista, kuten ammattiopettajan luentomateriaaleista. Myös erilaisia menetelmiä hyödynnetään sanaston käsittelyssä. Sanat ja synonyymit herättävät keskustelua merkityksistä, jolloin ollaan myös tekemisissä erilaisten kontekstien kanssa ja asioiden välille saadaan luotua yhteyksiä.

Integroinnin haasteiksi mainitaan puutteet niin tilojen, välineistön kuin ajankin suhteen. Kyse on ulkoisista kontekstitekijöistä. Integroinnin työläys, opetusresurssit, opettajan aiempi tietämättömyys integroinnin suhteen sekä epävarmuus toisen opettajan alaan liittyvistä sei-

koista ovat myös läsnä. Myös heterogeeniset ryhmät mainittiin haasteiden joukossa. Osa heterogeenisen ryhmän haasteista, kuten erilaiset opetusmenetelmät, on relevantteja tämän tutkimuksen kannalta.

Integroinnissa on myös kehittämiskohteita. Yksi niistä liittyy yhteiseen suunnitteluajkaan, jolloin olisi mahdollista suunnitella aineistoa yhdessä. Kehittämiskohteena on myös yhteisopettajuuden mahdollistaminen. Kiinnostuksen kohteena olisi kehittää integrointia myös siten, että suomen tunteja voisi olla työssäoppimispaikalla. Kehittämistä on myös tuen saamisessa myös muiden ammattitutkintojen opettajilta sekä mahdollisuus kielitasotestaukseen.

Integroinnin avulla opettajat pyrkivät monenlaisiin päämääriin. Sillä pyritään ensinnäkin pureutumaan sekä työ- että opiskelukulttuuriin. Sen avulla opiskelijoiden on, luultavasti, helpompi päästä mukaan suomalaisen opiskelu- ja työkulttuurin kiemuroihin kuin ilman kielen ja sisällön integrointia. Myös opiskelijan kielitaidon tukeminen on läsnä tavoitteissa. Myös opiskelutaitoa opetetaan. Tälle on tarvetta, koska maahanmuuttajaopiskelijoilla on suuri motivaatio osata kaikki kotityöpalvelujen tunneilla käsitellyt asiat. Kokonaisuutena integroinnin tavoitteissa on läsnä siis tukeminen - joko kulttuuriin liittyvä, kielellinen tai yleinen oppilaan tukeminen ja kannustaminen.

7.2 Pohdinta ja arviointi

Opettajien integrointikäsitukset ovat hyvin ajassa eteenpäin suuntautuneita, eli kohteena Opettajien käsitukset integroinnista kattavat niin käytänteet, haasteet kehittämiskohteineen sekä tavoitteetkin. Opiskelijan kokonaisvaltainen tukeminen, sisältäen kielitaidon ja ajatuksen yhteiskuntaan integroitumisesta, on oppilaiden työelämä. Halki koko integroinnin, niin käsitysten kuin tapojenkin, vaikuttaa menevän tukemisen teema, johon sisältyy maahanmuuttajaopiskelijan tukeminen opiskelussa sekä kielitaidon kehittämisen tukeminen. Kaikkiaan voi myös havaita, että kielen ja sisällön integrointi on monisyisempää kuin miltä ensi alkuun näyttää. Kieli on läsnä sisältöteemoissa, sanoissa ja näin siis käytettävissä oppimisympäristöissä sekä kommunikoitaessa esimerkiksi sanojen merkityksistä tai vuorovaikutustilanteita harjoiteltaessa. Kommunikoinnin avulla on mahdollista päästä hyvin syvälle kulttuuriin. Kommunikointi auttaa myös pääsemään yhteiseen ymmärtämiseen. Kieli ei todellakaan ole irrallaan aiheista, vaan sen avulla voidaan päästä hyvin syvälle, kuten keskusteluihin siitä, mitä kotityöpalvelualan työntekijä saa tai ei saa tehdä. Kieli vaikuttaa paitsi opiskelijan myös opettajan ajatteluun ja oppimiseen.

Ammattiaineiden tunnilla kielen läsnäoloa voi olla hankala hahmottaa, koska esimerkiksi opettaessaan äidinkiellellään on itse hyvin sisällä kielessä. Kielestä tiedostuminen aiheuttaa näkemykseni mukaan sen, että ryhtyy herkemmin integroimaan kieltä esimerkiksi muihin oppiaineisiin.

Kielen ja sisällön integroinnin tutkiminen osoitti myös, että kotityöpalvelualalla on oma ammattikielensä. Tämän voi havaita esimerkiksi alalle tyypillisistä tekstilajeista, kuten omavalvontasuunnitelma tai erilaiset raportit työsuorituksen merkitsemiseksi. Alalla on myös oma ammattisanastonsa, jota käydään läpi monista lähteistä ja joita omaksutaan esimerkiksi lauseita tekemällä.

Kielen ja kotityöpalvelujen sisällön integrointi oli tutkimuskohteena herkullinen mutta todella haastava ja monisyinen. Kytköksiä kielen ja sisällön integroinnista oli myös opettajuuteen, opetussuunnitelmiin sekä opetusmateriaaleihin. Haastattelututkimus oli hyvä valinta, koska näin sain tietoa haastateltavieni kokemuksista, joista olin kiinnostunut. Annoin sekä tutkimuskysymykset että käsittelemäni teemat haastateltavilleni etukäteen. Haastateltavistani toinen ei kuitenkaan ehtinyt tutustua teemoihin. Myös tutkimuskysymykset annoin heille etukäteen. Kehotin heitä myös ottamaan mukaan esimerkiksi tuntipäiväkirjoja ym. papereita, joista he saattaisivat hyötyä integroinnista kertoessaan, mutta opettajista toisella ei ollut mahdollisuutta tehdä näin. En usko edellä mainittujen asioiden vaikuttaneen saamiini vastauksiin, koska tutkimuskysymykseni olivat hyvin abstraktilla tasolla. Tämän vuoksi epäilen, että niihin olisi ollut liki mahdotonta ryhtyä kehittämään tietynkaltaisia vastauksia. Päinvastoin olen varma, että teemojen antaminen etukäteen antoi mahdollisuuden pohtia asioita kaikessa rauhassa, mikä toiselta haastateltavalta jäi tietenkin tekemättä. En kuitenkaan usko tämän aiheuttaneen suurta ongelmaa saamiini vastausten tasossa, koska kyseisen haastateltavan kanssa pureduimme asioihin hyvin laajasti. Lisäksi antamani mahdollisuus vastausten täydentämiseen jälkikäteen antoi heille tilaisuuden täydentää vastauksiaan. Myös se, että toisella opettajalla oli tuntipäiväkirjat mukanaan ja toisella ei, ei vaikuttanut saamiini vastauksiin heikentävästi. Toki jos toisellakin opettajalla olisi ollut paperit mukana, hän olisi voinut kertoa jotain sellaista, jota hän ei muutoin olisi muistanut. Kyseinen opettaja pystyi kuitenkin antamaan täsmällisiä vastauksia muistinvaraisesti, enkä usko papereiden mukanaolon tuoneen kovinkaan erilaisempia vastauksia mitä sain.

Opin myös uutta haastattelemisesta. Sanasto-osiossa olisin laajemman näkökulman saamiseksi voinut kysyä sanaston avaamisesta konkreettisempia kysymyksiä myös suomen kielen opettajalta enkä ainoastaan kotityöpalvelujen opettajalta. Ammattiaineen opettajalta

aiheen kysyminen tuntui itsestään selvältä, koska itselläni ei ollut mitään tietoa, kuinka ammattiopettajat tekevät asian. Suomen opettamisen puoli aiheesta oli minulle tuttu ennestään. Pidin tätä puolta ehkä liiankin itsestään selvänä. Integroinnista puhuttaessa monesti mainitaan ryhmätyöt. Tätä puolta aiheesta en huomannut kysyä lainkaan, mutta siinä voi olla mahdollinen jatkotutkimuskohde.

Haastattelut olivat tunnelmaltaan hyvin miellyttäviä. Haastateltavat kertoivat kokemuksestaan erittäin avoimesti ja monisanaisesti. Opin myös itse uutta haastatteluiden aikana. Sain esimerkiksi syvennettyä tietouttani siitä, kuinka kieli on mukana ammattiaineen opetuksessa ja kuinka tietoinen sen läsnäolosta voi olla. Saamastani palautteesta päätellen myös haastateltavani olivat innostuneita tutkimuksestani ja saivat uutta pohtimisen aihetta omaan työhönsä.

Ennen ammattiopettajan haastattelua olin olettanut, että hän ei kiinnitä kieleen niin paljoa huomiota. Pohdin jopa, voinko kysyä kieleen liittyviä asioita häneltä lainkaan. Ennakkoletukseni oli kuitenkin virheellinen, sillä kyseessä olikin erittäin kielitietoinen opettaja. Suomen kielen opettajaa haastatellessani oletin toki, että hän on kielitietoinen ja hyvin kieleen liittyvät seikat hallitseva. Hänen osaamistaan asioista, joita kotityöpalvelualalla tarvitaan, kuten ruuanlaitto ja siivoaminen, en ollut tietoinen. Asia tuli puheeksi haastattelussa. Hänellä oli siis myös ammattisisältöosaamista.

Kielen ja sisällön tutkiminen on herättänyt minut pohtimaan uusia jatkotutkimusaiheita. Aineistossani oli seikkoja, joita en voinut kunnolla hyödyntää tämän tutkimuksen puitteissa. Olisi kiintoisaa tutkia, kuinka sekä ammatti- että suomen kielen opettajat hyödyntävät maahanmuuttajaopiskelijoiden äidinkieltä. Eniten kiinnostukseni herätti kuitenkin kummankin opettajan kanssa virinnyt keskustelu siitä, mitä tulevien kotityöpalveluammattilaisten tulisi osata kielellisesti (esim. millaisia asiakirjoja tai mitä asioita ymmärtää). Joillekin aloille, kuten sosiaali- ja terveysalalle, on luotu ammatillinen viitekehys, jossa luetellaan kyseisellä alalla vaadittava kielellinen osaaminen (ks. Komppa, Jäppinen ym. 2014). Tällaista kuvausta en ole löytänyt kotityöpalvelualalta, joten tätä voisi selvittää useamman kotityöpalveluopettajan ja suomen kielen opettajan avulla. Tällaisen viitekehysten olemassaolo auttaisi kielen ja sisällön integroinnissa, koska kytkös työssä tarvittavaan kieleen olisi näin olemassa. Aineistoni ulkopuolelta tullut, yhteiskunnan kannalta relevantin, tutkimuskohde olisi kuitenkin tutkia esimerkiksi kotityöpalvelualaa opiskelevien maahanmuuttajaopiskelijoiden näkökulmasta, kuinka kielen ja sisällön integrointi auttaa heitä opinnoissaan. Opettaja-haastatteluissa toki aihetta sivuttiin, mutta kyseessä olivat opettajien kokemukset. Haluaisin saada maahanmuuttajien äänen kuuluviin, koska heitä vartenhan integrointia tehdään.

Tutkimukseni tulosten avulla voidaan kehittää etenkin ammatillisesti suuntautunutta suomi toisena kielenä -pedagogiikkaa ja lisätä muutoinkin tietoutta integroinnista opetuksen ja koulutuksen parissa työskentelevien joukossa myös muualla kuin maahanmuuttajakontekstissa. Kielen ja sisällön integrointikäytänteiden tutkiminen antaa sekä suomen että ammattiainneiden opettajille tietoa suomen ja ammattisisältöjen integrointitavoista. Ammattiaineiden opettajat voivat tiedostua enemmän kielen läsnäolosta omilla tunneillaan, kun taas suomen opettajat voivat saada tietoa ammattisisältöjen yhdistämisestä suomen tunneilla. Näin tutkimukseni laajenee koskemaan myös muita kuin opettajia, jotka työskentelevät maahanmuuttajien kanssa. Tutkimuksestani voivat hyötyä myös opetussuunnitelmien parissa toimivat henkilöt, koska kielen ja sisällön integrointikäytänteiden myötä integrointia voisi vielä tehdä läpinäkyväksi sekä opetussuunnitelmien että näyttötutkintojen perusteissa. Tutkimuksestani hyötyvät myös ne henkilöt, jotka arvioivat tutkintosuorituksia tutkintotilaisuuksissa. He saavat tietoa siitä, millaisia tapoja opettajat käyttävät integroidessaan kieltä ja sisältöä ja voivat näin ymmärtää paremmin, mitä haasteita kieli ja kulttuuri voivat saada aikaan niin tutkinnon suorittamisessa kuin myös itse tutkintotilaisuudessa. Tutkimuksestani saattavat hyötyä myös yleisesti maahanmuuttajien kanssa työskentelevät henkilöt esimerkiksi kotoutumiskoulutuksessa, koska kieltä ja sisältöä voisi integroida myös siellä sekä muutoinkin levittää tietoa näyttötutkinnoista ja integroinnin mahdollisuuksista.

Kielen ja oppiaineen integroinnin avulla on mahdollista tukea opiskelijaa muutoinkin kuin pelkästään ammattisanaston opettelussa, mihin ainakin ammatillisen opettajan näkökulmasta kielitaito tuntuu kilpistyvän. Mukaan tulevat esimerkiksi kulttuuriset seikat sekä kielenkäyttötavat, kuten kohteliaisuusseikat ja oppimisen taidot. Vaikka kielen sitominen sisältöteemoihin on tärkeää, toisinaan riittää esimerkiksi kysyminen, onko jokin asia ymmärretty vai ei. Kyse on, loppujen lopuksi, hyvin huomaamattomistakin seikoista kielenkäytössä, joita tehdään läpinäkyviksi.

LÄHTEET

- Aalto, Eija & Tukka, Kaisa 2009: Mitä opetan, kun opetan omaa oppiainettani? – Ilona Kuukka & Katriina Rapatti (toim.) *Yhteistä kieltä luomassa. Suomea opetteleva opetusryhmässäni*. s. 25 – 45. Helsinki: Opetushallitus.
- Aalto, Eija, Mustonen, Sanna & Tukka, Kaisa 2009: Funktionaalisuus toisen kielen opetuksen lähtökohtana. – *Virittäjä* 113 (3) s. 402 – 423.
- Aaltonen, Katri 2003: *Pedagogisen ajattelun ja toiminnan suhde: opetustaan integroivan opettajan tietoperusta lähihoitajakoulutuksessa*. Väitöskirja. Joensuun yliopisto.
- Berger, Angela 2016: Learning Mathematics Bilingually: An Integrated Language and Mathematics Model (ILM) of Word Problem-Solving Processes in English as a Foreign Language. – Tarja Nikula, Emma Dafouz, Pat Moore & Ute Smit (toim.), *Conceptualising Integration in CLIL and Multilingual Education* s. 73 – 99. Bristol: Multilingual Matters.
- Coyle, Do, Hood, Philip & Marsh, David 2010: *CLIL: content and language integrated learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dufva, Hannele, Suni, Minna, Aro, Mari & Salo, Olli-Pekka 2011: Languages as objects of learning: language learning as a case of multilingualism. – *Apples- journal of Applied Language Studies* 5 (1) s. 109 – 124. – apples.jyu.fi/article_files/v5-8_Dufva_et_al_final.pdf, 21.10.2017.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009: *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009: *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Joutsen, Heli 2010: *Joka kieli on uusi ikkuna maailmaan: Yhteiskuntatiedon ja suomen kielen opetuksen integraatio kotouttamiskoulutuksessa*. Pro gradu. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201009282780>, 14.10.2017.
- Järvinen, Heini-Marja, Nikula, Tarja & Marsh, David 1999: Vieraskielinen opetus. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kielenoppimisen kysymyksiä* s. 229 – 257. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Kaivola, Kirsti 2012: *Maahanmuuttajan ammatillisen perustutkintokoulutuksen tukitoimien kehittäminen*. Pro gradu – tutkielma. Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikkö. – <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/83951/gradu06202.pdf?sequence=1>, 13.11.2015.
- Kela, Maria & Komppa, Johanna 2011: Sairaanhoidajan työkieli – yleiskieltä vai ammattikieltä: funktionaalinen näkökulma ammattikielen oppimiseen – *Puhe ja kieli* (4, 173 – 192).
- Komppa, Johanna, Jäppinen, Tuula, Herva, Marja & Hämäläinen, Taija 2014: *Korkeakoulutuksen ammatilliset suomi toisena kielenä -viitekehykset*. Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisusarja: Metropolia ammattikorkeakoulu. – http://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Julkaisutoiminta/Julkaisusarjat/AATOS/PDF/METROPOLIA_AATOS_16.pdf, 15.9.2015.
- Korhonen, Salme, Tallbacka, Sari & Yli-kojola, Hannu 2009: *ATTO-aineiden ja ammatillisten aineiden integrointi ammatillisella toisella asteella*. Kehittämishanke. Tampereen ammattikorkeakoulu. – http://theseus56-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/8041/Korhonen.Salme_Tallbacka.Sari_Yli-Kojoja.Hannu.pdf?sequence=2&isAllowed=1, 28.8.2017.
- Kuukka, Ilona 2009: Koulu identiteettien, kulttuurien ja kielten kohtauspaikkana. – Ilona Kuukka & Katriina Rapatti (toim.) *Yhteistä kieltä luomassa. Suomea opetteleva opetusryhmässäni* s. 12 – 24. Keuruu: Otava.
- Laaksonen, Roosa 2015: *Suomi toisena kielenä -opetus ammatillisessa koulutuksessa: opiskelijoiden ja opettajan kokemuksia eriyttämisestä ja tavalliseen opiskeluryhmään integroimisesta*. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201710274082> 2.11.2015.
- Lantolf, James, P & Thorne, Steven, L 2006: *Sociocultural Theory and the Genesis of Second Language Development*. Oxford: Oxford University Press.
- Lilja, Niina & Vaarala, Heidi 2015: "Ottakaa tämä edelleen kielikoulutuksena" Lukioon valmistavan koulutuksen ja aikuisten perusopetuksen opettajat ja opiskelijat koulutusten tavoitteita erittelemässä. – Jyrki Kalliokoski, Karita Mård-Miettinen & Tarja Nikula (toim.), *Kieli koulutuksen resurssina: vieraalla ja toisella kielellä oppimisen ja opetuksen näkökulmia*. AFinLa-e. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2015 (8). s. 52 – 71. – Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA. <https://journal.fi/afinla/article/view/53779/16878>, 24.2.2016.
- Lorenzo, Francisco & Dalton-Puffer, Christiane 2016: Historical Literacy in CLIL: Telling the Past in a Second Language. – Tarja Nikula, Emma Dafouz, Pat Moore & Ute Smit (toim.), *Conceptualising Integration in CLIL and Multilingual Education* s. 55 – 72. Bristol: Multilingual Matters.

- Martikainen, Tuomas, Saari, Matti & Korkiasaari, Jouni 2013: Kansainväliset muuttoliikkeet ja Suomi. – Tuomas Martikainen, Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.), *Muuttajat. kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta* s. 23 – 54. Helsinki: Gaudeamus.
- Opetushallitus 2010: *Matkailu- ravitsemis- ja talousala. Matkailu- ravitsemis- ja talousalan tutkinnot*. Informaatioaineistot 14. – http://www.oph.fi/download/130990_matkailu_ravitsemis_ja_talousala_esite.pdf, 14.9.2016.
- Opetushallitus 2013: *Kotityöpalvelujen ammattitutkinto*. Määräys 11/011/2013, Näyttötutkinnon perusteet, Määräykset ja ohjeet 2013:20. – http://www.oph.fi/download/152543_Kotityöpalvelujen_ammattitutkinto_11_011_2013.pdf, 12.11.2015.
- Opetushallitus 2016: *Näyttötutkinto-opas*. – http://www.oph.fi/download/177568_nayttotutkinto_opas_2016.pdf, 9.11.2016. Oppaat ja käsikirjat 2016: Opetushallitus.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016: *Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi - kipupisteet ja toimenpidesitykset*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:1 Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. – <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/64983/MaahanmuuttajienKoulutuspolut.pdf?sequence=1>, 10.10.2017.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017: *Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi. kipupisteet ja toimenpidesitykset II*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:5. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. – <http://minedu.fi/documents/1410845/4240776/okm5.pdf/c8ba5aef-5038-4be0-80fd-80d75a00f8e>, 3.9.2017.
- Partanen, Maiju 2012: *Matkalla sairaalaan: maahanmuuttajien käsityksiä suomen kielen oppimisesta sisääntuloammattissa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/38113>, 24.10.2017.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004: Helsinki: Opetushallitus. – www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf, 22.10.2017.
- Rajander, Tuula 2015: *Suomen kielen ja viestinnän opetuksen integrointi ammattikorkeakouluissa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. – <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201511122125.pdf>, 12.4.2016.
- Ruusuvuori, Johanna 2010: Litteroijan muistilista. – Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.), *Haastattelun analyysi*. s. 424 – 431. Tampere: Vastapaino.
- Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti 2010 (toim.): *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005: Johdanto. – Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.), *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. s. 9 – 21. Tampere: Vastapaino.
- Räsänen, Elisa & Kangas, Tiina 2013: *"Mikä ihme on askelpalautin?" Opetuskokeilu monikielisessä ryhmässä suomea ja tietotekniikkaa integroiden*. – <https://soppi.jyu.fi/lue-lisaa>, 15.12.2017.
- Saario, Johanna 2012: *Yhteiskuntaopin kieliympäristö ja käsitteet: toisella kielellä opiskelevan haasteet ja tuen tarpeet*. Jyväskylä Studies in Humanities 172. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Sovelius-Sovio, Eero 1992: *Esteettisyys opetuksen sisältönä: kuvaus esteettisen kasvatuksen kokonaisopetuskokeilusta*. Kasvatustieteiden julkaisusarja B. Teoriaa ja käytäntöä 74. Jyväskylä: Kasvatustieteiden tutkimuslaitos.
- Takala, Tuija 2004: Ammatillisen äidinkielen opetuksen haasteet ja integrointi. – Tuija Takala & Elise Tarkoma (toim.), *Ammatillinen äidinkieli ja integrointi*. s. 10 – 20. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- Takala, Tuija & Tarkoma, Elise 2004 (toim.): *Ammatillinen äidinkieli ja integrointi*. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- Takala, Tuija & Tarkoma, Elise 2014: *Äidinkielen opetus ammattikoulutuksessa: näkökulmia pedagogikkaan ja didaktikkaan*. Helsinki: Finn Lectura.
- Tarkoma, Elise 2004: Alkusanat. – Tuija Takala & Elise Tarkoma (toim.), *Ammatillinen äidinkieli ja integrointi*. s. 5 – 8. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli 2006: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Virta, Arja 2008: *Kenen historiaa monikulttuurisessa koulussa*. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Virtanen, Aija 2017: *Toimijuutta toisella kielellä. Kansainvälisten sairaanhoitajaopiskelijoiden ammatillinen suomen kielen taito ja sen kehittyminen työharjoittelussa*. Jyväskylä Studies in Humanities 311. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

LIITE 1

Haastattelun kysymysrunko

Millainen opettajaura sinulla on? Entä koulutus?

Integrointikäsite+ integroinnin suunnittelu+ mahdolliset ongelmat+kehitys

Mitä aineiden integrointi sinulle tarkoittaa?

Mitä asioita on hyvä huomioida integrointia suunniteltaessa ja kuinka aloittaa?

Millaisia ongelmia oli aluksi, kun lähditte kehittämään integrointia? Entä ongelmia nyt?

Mikä motivoi sinua integrointiin? Miksi?

Onko kokemuksesi mukaan ollut rakenteellisia esteitä esim. opetussuunnitelman tai tilojen ym. taholta?

Kieli+ammattiaine (kotityöpalvelujen opettajalle):

Mitä kieli sinulle on?

Millaisena näet oman asiantuntijuutesi ja sen mahdollisen kehityksen kieliasioissa, kun olet tehnyt integrointia?

Kuinka näet roolisi kielitaidon kasvattajana?

Kuinka selität työvälineiden ja -tapojen nimityksiä?

Kuinka kuvaat esim. siivoustyön työvaiheita?

Kuinka ohjaat alan sanaston ja ilmaustapojen haltuunottoa?

Kuvaile tilannetta, jossa opiskelija tai ryhmä ymmärsi johonkin ammattikieleen liittyvän seikan.

Kerro sellaisesta opiskelijasta, jolla vaikuttaa olevan erityisiä haasteita asiakasvuorovaikutuksen/työvälineiden nimeämisen tms. kanssa. miten ja millaisina ongelmat ilmenevät? Miten yritätte ratkoa näitä ongelmia?

Kuinka opetat ammattialan kieltä rinnakkain S2- ja natiiveille opiskelijoille?

Kuinka ammattiaineen opetuksessa huomioidaan S2-opiskelijat?

Integrointi opetuksessa:

Kuinka suomen ja kotityöpalveluopintojen integrointi näkyy opetuksessa? Kuinka toiminta on muuttunut kokemuksen karttuessa?

Tehdäänkö ajan ja paikan integrointia? Kuinka?

Millaisia opetusmateriaaleja käytetään? Kuinka integrointi näkyy opetusmateriaaleissa?

Onko toiminta muuttunut kokemuksen karttuessa?

Mitä on tarkoitus hallita produktiivisesti, entä reseptiivisesti ja miksi?

Mitä etua integroinnista on edellä mainittujen asioiden oppimisen kannalta? Mitä mahdollisia ongelmia?

Kuinka opiskellaan ammatin vuorovaikutustilanteita?

Kuinka alakohtaista sanastoa opiskellaan ja kuinka varmistat ymmärtämisen vieraiden termien yhteydessä?

Millaisia oppimisympäristöjä käytetään? Kuinka integrointi näkyy niissä?

Integroinnin tuki opiskelijalle

Mitä hyötyä S2-opiskelijoille on integroinnista?

Kuinka integrointi esitellään ja perustellaan S2- ja suomenkielisille opiskelijoille?

LIITE 2

Litteroinnissa käytetyt merkit

, lyhyt tauko

. pidempi tauko

(nauraen ilmaistun jakson alku

) nauraen ilmaistun jakson loppu

[päällekkäispuhunnan, pronomini viittauksen selityksen tai toiminnan kuvauksen alku

] päällekkäispuhunnan, pronomini viittauksen selityksen tai toiminnan kuvauksen loppu

- sana jää kesken

(- -) sana, josta ei ole saatu selvää

Merkintätavat perustuvat osin Ruusuvuoren, Nikanderin ja Hyvärisen (2010: 460 – 461) teoksessa esitettyihin käytänteisiin, mutta niitä on täydennetty muun muassa päällekkäispuhunnan ja toiminnan kuvausten merkinnän osalta.